

**ДО МИНИСТЪРА НА ПРАВОСЪДИЕТО
ДО МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ДО НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
чрез председателя на Народното събрание
с искане за разпределяне до Комисията по правни въпроси**

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО

по чл. 45 от Конституцията и чл. 18, ал. 1 и 2 от Закона за нормативните актове

Съставител и подател: адвокат Мариан Георгиев Иванов

Софийска адвокатска колегия, личен адвокатски № 1800713910

Електронна поща за контакт: ivanov.bg.sf@gmail.com

Адрес за кореспонденция: 1616 гр. София, кв. „Бояна“, бул. „Александър С. Пушкин“ № 84А.

На основание чл. 45 от Конституцията на Република България и чл. 18, ал. 1 и 2 от Закона за нормативните актове представям от свое име настоящия проект на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс с мотивите към него като предложение за усъвършенстване на законодателството. Той е част от пакет от предложения за изменение и допълнение на Наказателния кодекс, Наказателно-процесуалния кодекс и Закона за съдебната власт.

Моля министъра на правосъдието да организира експертна оценка и при възприемане на предложението да предприеме необходимите действия за подготовка на законопроект за разглеждане от Министерския съвет.

Моля Министерския съвет да прецени предложението с оглед правомощието си по чл. 87, ал. 1 от Конституцията и при положителна преценка да възложи необходимата подготовка за упражняване на законодателна инициатива.

Моля председателя на Народното събрание да разпреди предложението на Комисията по правни въпроси и да го предостави на народните представители за запознаване, обсъждане по установения ред и преценка за упражняване на законодателна инициатива.

Моля да бъде уведомен за входящия номер, разпределянето по компетентност и резултата от разглеждането чрез ССЕМ, с допълнително уведомление на посочения електронен адрес.

ЗАКОН ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАТЕЛНО-ПРОЦЕСУАЛНИЯ КОДЕКС

(обн., ДВ, бр. 86 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 46 и 109 от 2007 г., бр. 69 и 109 от 2008 г., бр. 12, 27, 32 и 33 от 2009 г., бр. 15, 32 и 101 от 2010 г., бр. 13, 33, 60, 61 и 93 от 2011 г., бр. 19, 20, 25 и 60 от 2012 г., бр. 17, 52, 70 и 71 от 2013 г., бр. 21 от 2014 г., бр. 14, 24, 41, 42, 60, 74 и 79 от 2015 г., бр. 32, 39, 62, 81 и 95 от 2016 г., бр. 13, 63 и 101 от 2017 г., бр. 7, 44, 87 и 96 от 2018 г., бр. 7, 16 и 83 от 2019 г., бр. 98, 103 и 110 от 2020 г., бр. 9, 16, 20, 41, 80 и 85 от 2021 г., бр. 32 и 62 от 2022 г., бр. 48, 69, 84 и 86 от 2023 г., бр. 18, 36 и 39 от 2024 г., бр. 61, 65 и 97 от 2025 г., бр. 16, 32, 51 и 59 от 2026 г.)

§ 1. Създава се чл. 15а:

„Защита преди привличането като обвиняем

Чл. 15а. (1) Лице, за което орган на досъдебното производство или друг държавен орган разполага с конкретни данни, пораждащи подозрение за участие в престъпление, има право да бъде уведомено за естеството на подозрението, да запази мълчание, да получи поверителна консултация и съдействие от адвокат и да ползва превод на разбираем за него език преди задаване на въпроси относно това участие. Правата се осигуряват и когато данните възникнат в хода на разпит или снемане на сведения, включително преди образуване на досъдебното производство.

(2) В случаите по ал. 1 разпитът или снемането на сведения се преустановява до разясняване на правата и осигуряване на възможност за упражняването им. За участието, назначаването и отказа от адвокатска защита се прилагат съответно чл. 91 – 99 и Законът за правната помощ. Отказът се удостоверява писмено след разясняване на последиците му; той може да бъде оттеглен по всяко време и не се допуска в случаите на задължителна защита. След възникване на подозрението лицето не се разпитва като свидетел относно собственото му участие; при наличие на предпоставките по чл. 219 се привлича като обвиняем.

(3) Разясняването на правата, решението на лицето и времето за консултация се удостоверяват в протокол, препис от който се предоставя на лицето. Когато се извършва разпит или се снемат сведения, се прилага и чл. 240. Консултацията с адвоката е поверителна и не се подслушва или записва. Документите и съобщенията, свързани с правната помощ, се ползват от законовата защита на адвокатската тайна.

(4) Упражняването на правата по този член не може да обосновава извод във вреда на лицето. Предоставянето им не замества привличането като обвиняем и не представлява самостоятелно основание за процесуална принуда.

(5) Този член не препятства законосъобразно извършване на неотложни действия за запазване на доказателства, които не включват разпит или снемане на сведения от лицето.

(6) При отказ или бездействие да бъдат осигурени правата по този член лицето или адвокатът му може да сезира районния съд по мястото, където правата е следвало да бъдат осигурени. Органът предоставя изисканите материали и становище до двадесет и четири часа от получаване на искането на съда. Съдът се произнася еднолично в срок до три дни от сезирането му, при необходимост след изслушване на лицето и органа, установява законосъобразността на отказа или бездействието и при продължаващо нарушение разпорежда преустановяването му и осигуряването на правата. Непредставянето на материалите не

препятства произнасянето. Определението е окончателно и се изпълнява незабавно. Този ред не замества предвидения в закон контрол върху самото задържане.

(7) Когато са налице предпоставките за задължителна защита по чл. 94 или лицето не разполага със средства за заплащане на адвокат, желае да има такъв и интересите на правосъдието изискват това, органът по ал. 1 се произнася незабавно по предоставянето на правна помощ и назначава адвокат, определен от съответния адвокатски съвет. Прилагат се съответно чл. 25, ал. 4 – 6 и чл. 26 от Закона за правната помощ, а при неотложност – и редът за определяне на дежурен адвокат. Правната помощ се заплаща от бюджета на Националното бюро за правна помощ. Лицето, на което тя е предоставена поради липса на средства, не дължи възстановяване на разноските. Отказът и бездействието се оспорват по реда на ал. 6.“

§ 2. В чл. 31 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 4 се изменя така:

„(4) Съдът се произнася незабавно с мотивирано определение по направения самоотвод. При отвод по искане на страна лицето, за което се отнася искането, може незабавно да си направи самоотвод.“

2. Създават се ал. 5 – 9:

„(5) Когато не е направен самоотвод, по допустимостта и основателността на искането се произнася друг съдия от същия съд при първоинстанционно разглеждане на делото, а в останалите случаи – друг състав от трима съдии от същия съд. Съдията или съставът се определят по правилата за случайното разпределение на делата. Лицата, за които се отнася искането, не участват в произнасянето по него. Материалите се предоставят незабавно. При невъзможност да се определи съдия или състав се прилага чл. 43, т. 4.

(6) Произнасянето по ал. 5 е в закрито заседание в тридневен срок от получаването на материалите, след предоставяне на възможност за становище на страните и на лицето, чийто отвод се иска. Съдът обсъжда конкретно посочените обстоятелства и представените в тяхна подкрепа материали. Не е достатъчно позоваване единствено на независимостта на съда или на липсата на лична заинтересованост, когато са наведени и други обстоятелства, пораждащи обективно обосновано съмнение в безпристрастността. Определението не подлежи на самостоятелно обжалване и протестиране; законосъобразността му се проверява при проверката на крайния съдебен акт.

(7) До произнасянето по искането се извършват само действия, които не търпят отлагане с оглед запазването на доказателства или защитата на правата на участниците. Неотложността се мотивира в протокола. Не може да бъде постановена присъда, решение по съществото на обвинението, определение за одобряване на споразумение или акт за прекратяване на наказателното производство.

(8) Повторно искане за отвод на същото лице въз основа на същите факти, по което вече има произнасяне по ал. 5, може да бъде оставено без разглеждане от състава, разглеждащ делото, ако не съдържа нови относими обстоятелства или материали. В определението се посочва предходното произнасяне и се обсъжда наличието на нови обстоятелства или материали. Подаването на сигнал срещу съдия или съдебен заседател само по себе си не съставлява основание за отвеждането му.

(9) Обстоятелствата от значение за преценката по чл. 29, които са известни на член на съдебния състав, се съобщават на страните и се отразяват в протокола. Искането за отвод, становищата и произнасянето се прилагат към делото.“

§ 3. В чл. 43 се създава т. 4:

„4. съдът не може да определи съдия или състав за произнасяне по чл. 31, ал. 5; в този случай Върховният касационен съд определя друг, еднакъв по степен съд, който да се произнесе само по искането за отвод.“

§ 4. В чл. 47 се създават ал. 5 – 8:

„(5) В досъдебното производство произнасянето по ал. 4 е в тридневен срок от получаване на искането. То съдържа отделен отговор на конкретните обстоятелства, пораждащи съмнение в безпристрастността. Препис се изпраща незабавно на поискалия отвода и на прокурора, за когото се отнася.

(6) Отказът да се уважи отводът може да бъде обжалван от поискалото го лице пред съответния първоинстанционен съд в седемдневен срок от получаване на преписа. Непроизнасянето в срока по ал. 5 може да бъде оспорено пред същия съд, докато продължава. Съдът се произнася в тридневен срок след предоставяне на възможност за становище на поискалия отвода и на прокурора, за когото се отнася, с окончателно определение. При уважаване на отвода друг прокурор се определя по установения в закона ред; съдът не посочва конкретен прокурор.

(7) Подаването на искане или жалба не спира разследването. По искане на заинтересованото лице съдът може да разпреди до произнасянето му да се извършват само действия, които не търпят отлагане, когато са представени конкретни данни за основание за отвод и за опасност от трудно поправима вреда. Повторно искане, основано на същите факти и вече разгледано от съда, се оставя без разглеждане, освен ако съдържа нови относими данни. Подаването на сигнал срещу прокурор само по себе си не е основание за отвод.

(8) Алинеи 5 – 7 не изменят специалния ред по чл. 411е и реда за отвод на европейския прокурор и европейските делегирани прокурори съгласно Регламент (ЕС) 2017/1939.“

§ 5. В чл. 63 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 2 се изменя така:

„(2) Опасността по ал. 1 се установява въз основа на конкретни и актуални обстоятелства. Тежестта на обвинението, предвиденото наказание, предходното осъждане или разглеждането на делото в отсъствие на обвиняемия сами по себе си не са достатъчни за установяването ѝ. Тежестта да обоснове необходимостта от задържането е върху прокурора.“

2. Създава се ал. 13:

„(13) При вземане и при всяко потвърждаване на мярката съдът излага отделни мотиви за обосноваването предположение, за всяка установена опасност по ал. 1 и за недостатъчността на приложимите по-леки мерки, включително домашен арест с електронно наблюдение. При продължаване на задържането съдът обсъжда общата му продължителност, извършените действия, причините за забавяне, здравословното състояние и възможността за необходимото лечение. Позоваване само на предходен съдебен акт не е достатъчно.“

§ 6. В чл. 65:

1. В ал. 2 се създават изречения второ и трето: „Искането може да бъде подадено и направо до съответния първоинстанционен съд, който незабавно изисква делото. Прокурорът го изпраща не по-късно от следващия ден.“

2. Алинея 6 се отменя.

§ 7. Създава се чл. 65а:

„Периодичен съдебен контрол

Чл. 65а. (1) В досъдебното производство необходимостта от задържане под стража се проверява от съответния първоинстанционен съд не по-късно от тридесет дни след последното произнасяне по същество на съд по мярката.

(2) Прокурорът внася делото и мотивирано искане най-късно пет дни преди изтичане на срока, освен ако преди това измени или отмени мярката. Искането съдържа отчет за извършените действия, конкретните причини за неприключване на разследването и обстоятелствата, обосноваващи продължаване на задържането. Препис се предоставя незабавно на обвиняемия и защитника.

(3) При последното си произнасяне първоинстанционният съд определя дата за следващата проверка. Когато междувременно е постановен друг съдебен акт по същество на мярката, първоинстанционният съд служебно определя нова дата. Въззивният съд изпраща незабавно препис от акта си на първоинстанционния съд. Непостъпването на искане по ал. 2 не освобождава съда от задължението за проверка; делото се изисква незабавно.

(4) Проверката се провежда в открито заседание с участие на прокурора, обвиняемия и защитника по реда на чл. 65, ал. 3 – 5 и 7 – 10. Съдът потвърждава, изменя или отменя мярката. При липса на достатъчно данни за основанията за продължаването ѝ съдът я отменя или изменя в по-лека. Непредставянето на делото не може да обосновава отлагане на проверката.

(5) Когато в същия срок се разглежда искане по чл. 65, проверките се извършват заедно, без да се удължават сроковете по чл. 65. Подадено искане или протест не продължава сроковете по чл. 63, ал. 4.

(6) Алинеи 1 – 5 се прилагат съответно при домашен арест и при задържане поради невнасяне на определената гаранция.“

§ 8. В чл. 97, ал. 1 след думите „в качеството на обвиняем“ се добавя „, както и в случаите по чл. 15а“.

§ 9. В чл. 105 се създават ал. 3 – 5:

„(3) Не се допускат изявления и други доказателствени средства, получени чрез изтезание, нечовешко или унизително отношение, противозаконно насилие или заплашване, както и доказателствени средства, получени непосредствено в резултат на такова поведение. Забраната не препятства използването им за установяване на отговорността за самото противоправно поведение.

(4) Изявления, получени при нарушение на правото на мълчание или при нарушение на правото на достъп до адвокат в случаите по чл. 15а, чл. 55 или чл. 94, не могат да се използват

срещу лицето. Забраната не може да бъде преодоляна чрез прочитане на документ или разпит на лицето, получило изявлението.

(5) Последващо потвърждаване на изявление не санира нарушението. Самостоятелно дадени нови обяснения след действително осигурена защита се преценяват отделно, след проверка на доброволността им и на преустановяването на последиците от предходното нарушение. Забраната по ал. 3 се прилага независимо от потвърждаването.“

§ 10. В чл. 107 се създават ал. 6 – 8:

„(6) Прокурорът и разследващите органи проверяват обоснованите от данните по делото версии, включително изключващите или намаляващите отговорността. Получените при проверките и разследването материали, които могат да имат значение за обстоятелствата по чл. 102 или за надеждността на доказателствен източник, се описват и запазват независимо дали обвинението възнамерява да се позове на тях. Относимите материали, събрани преди образуването на досъдебното производство, се прилагат към делото.

(7) Описът по ал. 6 съдържа уникален номер, произход, дата на получаване, кратко съдържание, местонахождение и данни за предоставения или ограничения достъп. Описът се актуализира при получаване на нов материал. Запазването и достъпът се осигуряват при спазване на законовите правила за защита на информацията и за използване на специални разузнавателни средства.

(8) При отказ да допусне събирането или проверката на доказателства съдът посочва обстоятелството, за чието установяване е направено искането, и конкретните причини за отказа. Отказът не може да се основава единствено на предварителна оценка на достоверността на несъбраното доказателство. Позоваване само на процесуална икономия или на предходно произнасяне не е достатъчно, когато са посочени нови относими доводи или обстоятелства. Искането, възраженията по него и определението се отразяват в протокола.“

§ 11. Създава се чл. 107а:

„Произнасяне по допустимостта

Чл. 107а. (1) При конкретно възражение за недопустимост съдът, след изслушване на страните и събиране на необходимите доказателства, се произнася с мотивирано определение преди използване на оспореното доказателствено средство при решаване на делото. Съдът се произнася служебно, когато установи основание по чл. 105.

(2) Определението посочва установеното нарушение, засегнатото право и последиците за допустимостта. Съмнението относно достоверността на допустимо доказателствено средство се преценява при съвкупната оценка на доказателствата и не замества проверката по чл. 105.

(3) Определението не подлежи на самостоятелно обжалване и протестиране; правилността му се проверява при обжалването на крайния съдебен акт. При нови обстоятелства съдът може да го измени след изслушване на страните. Изключените материали остават в делото за нуждите на проверката, с изрично обозначаване на основанието за изключването им и на целите, за които използването им е недопустимо.“

§ 12. Създава се чл. 110а:

„Проследимост и цялост

Чл. 110а. (1) За всеки предмет, проба, носител или съвкупност от компютърни информационни данни, иззети, доброволно предадени или получени при процесуално действие, се води дневник, съдържащ идентификатор, дата, час, предаващо и приемащо лице, цел на предаването, състояние на опаковката и извършено действие. Дневникът се прилага към делото.

(2) Отбелязват се отваряне, вземане на проба, изследване, копиране, промяна, унищожаване или връщане. При цифрово копиране се документират използваните средства, обхватът на копие и проверката за идентичност чрез контролни стойности или друг научно обоснован способ. Оригиналът се запазва съобразно закона; необходимите изменения се описват.

(3) При изследване, което изчерпва или изменя необратимо обекта, органът предварително уведомява обвиняемия и защитника, ако са известни, и им осигурява възможност да поставят въпроси и да поискат запазване на контролна проба, когато е възможно. При непосредствена опасност от загубване на доказателството действието се извършва незабавно, като причините се удостоверяват и лицата се уведомяват след него.

(4) Пропуск в дневника се проверява чрез останалите доказателства. Когато автентичността или целостта не могат да бъдат надеждно установени, съответните данни не могат да обосновават обвинението. Допустимостта на доказателствените средства се преценява по чл. 105 и 107а, а доказателственото им значение – при съвкупната оценка на доказателствата.“

§ 13. В чл. 111 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 2 думите „на правоимащите, от които са отнети“ се заменят с „на правоимащите при спазване на реда по този член“.

2. Алинея 3 се изменя така:

„(3) По искането за връщане прокурорът се произнася с мотивирано постановление в тридневен срок. Препис се изпраща незабавно на поискалия връщането, на лицето, от което предметът е иззет, и на другите известни лица, представили конкретни данни за свое право върху него. Постановлението може да бъде обжалвано от тези лица пред съответния първоинстанционен съд в седемдневен срок от получаване на преписа. Непроизнасянето в тридневния срок може да бъде оспорено направо пред същия съд, докато продължава. Съдът изисква относимите материали и осигурява възможност за становище на прокурора и на лицата с противопоставими претенции. Произнася се еднолично в закрито заседание в седемдневен срок от постъпването на жалбата с окончателно определение. При необходимост изслушва лицата. Когато уважи жалбата, съдът разпорежда връщане на предмета или продължаване на пазенето му, когато са налице основанията по ал. 1 и 2 или по чл. 113.“

3. Създават се ал. 6 – 10:

„(6) Правата по ал. 3 се упражняват независимо от това дали лицето има друго процесуално качество по делото. В срок до три дни от искането на лицата се осигурява достъп до материалите, необходими за защитата на правата им върху предмета, при съответно прилагане на чл. 227а, ал. 3 – 7 и 9. За изчисляването на срока за обжалване при поискан достъп се прилага съответно чл. 213, ал. 11.

(7) Постановлението за връщане на предмета не се изпълнява преди изтичане на срока за обжалване за лицата по ал. 3, а при жалба – преди произнасянето на съда. При опасност от значителна вреда поради забавянето съдът може по искане на заинтересовано лице да допусне незабавно изпълнение, след като предостави възможност за становище на останалите известни лица. Наличието на спор за право, подкрепен с конкретни данни, изключва предаването на предмета на един от спорещите; прилага се чл. 113. Предаването или връщането не разрешава със сила на пресъдено нещо спор за собственост или друго вещно право.

(8) При всяко произнасяне по връщането се преценяват актуалната доказателствена необходимост, общата продължителност на задържането, последиците за правоимащите и възможността целта да се постигне чрез копие, проба или друг по-малко обременителен способ. Прокурорът извършва тази проверка служебно най-малко веднъж на три месеца и при отпадане на основанието разпорежда връщането при спазване на чл. 113. Позоваване единствено на неприключването на наказателното производство не е достатъчно.

(9) В съдебното производство искането за връщане се подава направо до съда, пред който делото е висящо, включително от трето лице. Съдът се произнася в седемдневен срок след предоставяне на възможност за становище на прокурора, страните, чиито права са засегнати, и лицата по ал. 3. Определението подлежи на обжалване и протестиране по реда на глава двадесет и втора. Прилагат се съответно ал. 6 – 8.

(10) Алинеи 3 и 6 – 9 не отменят специалния ред за мерките по чл. 72 – 73а, нито правилата по ал. 4 и 5. Задържането на предмет като веществено доказателство не може да замества необходимата обезпечителна мярка, когато е отпаднала доказателствената необходимост, а се цели единствено обезпечаване на бъдещо отнемане или вземане.“

§ 14. В чл. 152 се създават ал. 4 – 6:

„(4) Заключение то посочва приложения метод, научната му обоснованост, условията и ограниченията на приложението му, използвания сравнителен материал, установената неопределеност или възможност за грешка, когато могат да бъдат определени, и основанията за всеки съществен извод.

(5) Към заключението се прилагат протоколите от изследването и наличните първични данни, необходими за проверката му. Когато обемът или защитата на информацията не позволяват прилагането им, посочват се местонахождението и редът за достъп. За достъпа в досъдебното производство се прилага чл. 227а, а в съдебното производство се произнася съдът.

(6) Вещото лице посочва обстоятелствата, които могат да засегнат неговата безпристрастност. Липсата на научна основа за категоричен отговор се отразява изрично; не се замества с предположение, представено като установен факт.“

§ 15. В чл. 153 досегашният текст става ал. 1 и се създава ал. 2:

„(2) Отказът да се назначи допълнителна или повторна експертиза съдържа отделен отговор на посочените съществени непълноти, противоречия и методологични възражения.“

§ 16. В чл. 196 се създава ал. 3:

„(3) Действията по ал. 1, т. 4 и 5 се извършват с мотивирано постановление, в което се посочват конкретните фактически и правни основания, извършените до момента действия и необходимите организационни мерки за продължаване на разследването. Постановлението се

прилага към делото и се съобщава на засегнатия разследващ орган. Определянето на новия разследващ орган се извършва по установения в закона ред. Добросъвестно възражение за незаконност, сигнал за нарушение или несъгласие с указание сами по себе си не са основание за отстраняване или изземване.“

§ 17. Член 197 се изменя така:

„Чл. 197. (1) Писмените указания на прокурора до разследващия орган са задължителни.

(2) Разследващият орган може да направи мотивирано писмено възражение за противоречие на указание със закона пред прокурор от по-горестоящата прокуратура. Възражението и произнасянето се прилагат към делото. По възражението се произнася прокурор, който не е давал оспореното указание, в тридневен срок. Възражението не спира изпълнението, освен ако компетентният прокурор разпорежи друго. Указание за извършване на деяние, което съставлява престъпление, не се изпълнява и незабавно се съобщава на компетентния орган.

(3) Алинея 2 не въвежда национален йерархичен контрол върху европейския прокурор и европейските делегирани прокурори. По делата по глава тридесет и първа „а“ възражението срещу указание на разследващия прокурор се разглежда от прокурора, който осъществява контрола по чл. 411г. Когато указанието е дадено от контролиращия прокурор, той разглежда мотивирано искане за преразглеждането му в тридневен срок. Това не ограничава отвода по чл. 411е и предвидения в закона съдебен контрол.“

§ 18. В чл. 198 се създават ал. 3 – 5:

„(3) Предоставянето на материали на обвиняемия и защитника за упражняване на правото на защита по реда на този кодекс не представлява разгласяване по ал. 1 и не се поставя в зависимост от отделно разрешение по тази алинея.

(4) Разрешението по ал. 1 е писмено и мотивирано. В него се посочват законната цел, конкретната необходимост от разгласяването, обемът на данните и мерките за защита на личния живот, презумпцията за невиновност, свидетелите и другите засегнати лица. Не се допуска разгласяване на данни, които не са необходими за посочената цел, или представяне на лице като виновно преди влизане в сила на осъдителна присъда. Това не пречатства необходимото обективно информиране за хода на производството, издирването на лица или предотвратяването на непосредствена опасност, при спазване на ограниченията по ал. 1.

(5) Когато в нарушение на ал. 4 е разгласена информация от орган на досъдебното производство или от негово име, засегнатото лице може да поиска от съответния първоинстанционен съд установяване и преустановяване на продължаващото нарушение. Съдът се произнася в седемдневен срок, след предоставяне на възможност за становище на лицето и на органа, с окончателно определение. При уважаване на искането съдът може да разпорежи премахване на неправомерно разгласената информация от официалните канали на органа или публикуване на уточнение за процесуалния статус на лицето по същия начин. Произнасянето не разрешава въпроса за виновността и не ограничава правото на обезщетение или свободата на медиите да отразяват производството при условията на закона.“

§ 19. В чл. 199 се създават ал. 3 – 5:

„(3) Постановленията за отказ да се образува досъдебно производство, за прекратяване или спиране на наказателното производство и за отказ да се възобнови спряно производство съдържат и:

1. конкретно описание на проверените факти и точно посочване на приложеното правно основание;
2. анализ на относимите материали и доказателства, включително на съществените противоречия между тях;
3. отговор на съществените доводи и искания на лицата, чиито права се засягат, и обяснение защо посочените от тях относими действия не са извършени;
4. причините, поради които наличните данни или доказателства обосновават съответния извод, при разграничаване на предпоставките за образуване, за привличане като обвиняем и за предаване на съд;
5. реда, срока и лицата, които могат да обжалват акта, и реда за достъп до материалите.

(4) Общо позоваване на вътрешно убеждение, на заключение от проверка, на експертиза или на предходен акт не замества мотивите по ал. 3. Когато се приема липса на престъпление поради малозначителност, се обсъждат конкретните обстоятелства, обуславящи приложението на чл. 9, ал. 2 от Наказателния кодекс, отделно от предпоставките за маловажен случай. Когато се приема недоказаност, се посочват неизяснените съществени обстоятелства и извършените разумно необходими действия за изясняването им.

(5) Изискванията по ал. 2 – 4 се прилагат и към акт, който независимо от наименованието си окончателно приключва проверката по съобщение за престъпление, без да бъде образувано досъдебно производство. Препращането по компетентност само по себе си не е такъв акт; то се съобщава на подателя с посочване на приемащия орган.“

§ 20. В чл. 200 досегашният текст става ал. 1 и се създава ал. 2:

„(2) По жалбата не може да се произнася прокурор, който е издал обжалваното постановление, участвал е в изготвянето му или е дал писмени указания, чието изпълнение се оспорва. Жалбата се разпределя на друг прокурор от компетентната прокуратура по установения в закона ред. Участието в друго процесуално действие по същото производство само по себе си не води до отвод; прилагат се основанията по чл. 47.“

§ 21. В чл. 202, ал. 2 накрая се добавя „, освен в случаите по чл. 213, ал. 9“.

§ 22. В чл. 207 се създава ал. 5:

„(5) Когато са налице условията по ал. 1, образуването не може да се отлага до приключване на проверка по Закона за съдебната власт или на административно, дисциплинарно или друго производство. Тези производства не заместват действията по разследването. Не се допуска отказ само поради съществуването на гражданскоправни отношения, когато съобщените факти съдържат данни и за престъпление.“

§ 23. В чл. 211 се създава ал. 3:

„(3) Преценката по ал. 1 не изисква доказаността, необходима за привличане на обвиняем или за постановяване на осъдителна присъда. Непроверката на конкретно посочен и достъпен

източник на относими сведения не може сама по себе си да обосновава извод за липса на достатъчно данни. При непосредствена опасност от загубване на доказателства се прилага чл. 212, ал. 2.“

§ 24. Създава се чл. 212а:

„Регистрация и срок за произнасяне по съобщение за престъпление

Чл. 212а. (1) Съобщението за престъпление се регистрира незабавно при първоначалното му постъпване в прокуратурата, в орган на Министерството на вътрешните работи или в друг орган на досъдебното производство. Когато съобщението е постъпило извън прокуратурата, то се изпраща на компетентния прокурор заедно с наличните материали незабавно, но не по-късно от три дни от получаването му; при образуване по чл. 212, ал. 2 се прилага уведомяването по чл. 212, ал. 3. Първоначалната дата на постъпване се запазва при всяко препращане. До три дни на подателя се съобщават датата и номерът на регистрацията и прокуратурата, на която съобщението е изпратено, когато е посочен адрес за съобщения. При регистрацията в прокуратурата на подателя се съобщават и номерът на прокурорската преписка и компетентната прокуратура.

(2) Прокурорът се произнася по чл. 207 и 213 до един месец от първоначалното постъпване на съобщението пред орган по ал. 1. Когато е необходимо извършване на проверка по чл. 145, ал. 1, т. 2 или 3 от Закона за съдебната власт, прилагат се сроковете по чл. 145, ал. 2 от същия закон, но произнасянето не може да бъде по-късно от четири месеца от първоначалното постъпване. За възлагането и продължаването на проверката и за крайния срок се уведомяват подателят и известният пострадал или оцетено юридическо лице. Тези срокове не освобождават органите от задължението за незабавно образуване, когато са налице условията по чл. 207, ал. 1.

(3) Препращането, съединяването, разделянето, преномерирането или възлагането на допълнителна проверка по същите факти не поставят ново начало на срока. При нови самостоятелни факти срокът за тях се изчислява отделно, без да се отлага произнасянето по първоначалното съобщение.

(4) Пропускането на срока не води до автоматичен отказ или до автоматично образуване на досъдебно производство. То не освобождава прокурора от произнасяне и подлежи на съдебна проверка по чл. 213в.

(5) При прилагането на този член не се засягат чл. 212, ал. 2 и специалните правила за Европейската прокуратура и за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор или негов заместник.“

§ 25. В чл. 213 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 4 се изменя така:

„(4) Потвърденото постановление за отказ да се образува досъдебно производство за престъпление от общ характер подлежи на обжалване от лицата по ал. 1 пред съответния първоинстанционен съд в четиринадесетдневен срок от получаване на преписа. Контролът обхваща и правилността на извода, че съобщените факти не съставляват престъпление или се преследват по тъжба на пострадалия. Лицата по ал. 1 имат право на достъп до материалите от проверката по реда на ал. 11. Правото на съдебно обжалване не зависи от правната квалификация, възприета от прокурора.“

2. В ал. 5 се създават изречения второ и трето: „Съдът проверява и изпълнението на чл. 199, ал. 3 – 5 и правилното приложение на чл. 207 и 211. При необходимост може да проведе открито заседание след призоваване на прокурора и жалбоподателя.“

3. В ал. 6 се създават изречения второ и трето: „Съдът посочва съществени непълноти на проверката и определя срок за ново произнасяне, съобразен с необходимите действия, който не може да надвишава три месеца. Съдът не определя лицето, което да бъде привлечено като обвиняем, и не предрешава виновността.“

4. Създават се ал. 9 – 13:

„(9) Жалбата по ал. 1 се разглежда от прокурор, който не е участвал в издаването на обжалвания акт и не е давал указания, предрешаващи оспорения извод. Преписката се изпраща до три дни от получаване на жалбата; прокурорът от по-горестоящата прокуратура се произнася в срок до четиринадесет дни от получаването ѝ. При обективна необходимост от изискване на допълнителни материали срокът може да бъде продължен еднократно с мотивирано постановление за не повече от четиринадесет дни, което се съобщава на жалбоподателя.

(10) След изтичане на срока по ал. 9 без произнасяне лицата по ал. 1 могат да обжалват първоначалния отказ направо пред съда по ал. 4. Когато жалбата е подадена чрез прокурора, издал отказа, и преписката не е изпратена в тридневния срок по ал. 9, за целите на съдебното обжалване четиринадесетдневният срок по ал. 9 се изчислява от изтичането на срока за изпращане; последващото препращане не поставя ново начало на този срок. Съдът незабавно изисква преписката. Постановено след сезирането на съда потвърждение се прилага към съдебното дело, без да е необходима нова жалба. Ако прокурорът от по-горестоящата прокуратура отмени отказа изцяло в обжалваната част, съдът прекратява производството по жалбата. При частична отмяна съдебното производство продължава за неотменената обжалвана част.

(11) Достъпът включва опис на материалите, запознаване с тях и получаване на копия и се осигурява до три дни от искането. За конкретни защитени данни може да се приложи частичен достъп или заличаване, без да се препятства ефективното оспорване. Пълният или частичният отказ е писмен и мотивиран и се обжалва пред съда по ал. 4 в седемдневен срок от съобщаването му. Непредоставянето на достъп без писмено произнасяне може да бъде оспорено след изтичането на тридневния срок, докато бездействието продължава. Съдът проверява лично пълния материал и се произнася еднолично в закрито заседание до седем дни с окончателно определение; когато уважи оспорването, определя обема на достъпа и срок за предоставянето му, не по-дълъг от три дни. Ако искането за достъп е подадено преди изтичането на срока за жалба по ал. 4, този срок не изтича преди седем дни от фактическото предоставяне на достъпа, а при необжалван писмен отказ – преди седем дни от съобщаването на отказа. В този случай, ако писменият отказ е обжалван в срок или е оспорено непредоставянето на достъп, срокът за жалба по ал. 4 не изтича преди седем дни от съобщаването на окончателното съдебно определение; когато с него е разпореден достъп, тези седем дни се изчисляват от фактическото му предоставяне в определения от съда обем, ако то е по-късно. Повторно искане за достъп до същите материали не изменя срока за жалба по ал. 4. Електронните копия се предоставят безплатно.

(12) Актът по чл. 199, ал. 5 подлежи на същия контрол като отказа. Липсата на указание за съдебното обжалване или неправилно указание не може да лиши лицето от право на жалба; срокът започва от надлежното съобщаване на правилния ред.

(13) Алинеи 9 и 10 не се прилагат към актовете на европейския прокурор и европейските делегирани прокурори. Специалните правила по чл. 213б и глава тридесет и първа „а“ се запазват.“

§ 26. Създават се чл. 213в и 213г:

„Съдебна защита при nepроизнасяне

Чл. 213в. (1) След изтичане на срока по чл. 212а, ал. 2 подателят на съобщението, пострадалият или неговите наследници и оцетеното юридическо лице могат да поискат от съответния първоинстанционен съд определяне на срок за произнасяне. Искането се подава направо в съда и не се обуславя от предварителна жалба до по-горестояща прокуратура.

(2) Прокурорът, както и органът, получил първоначално съобщението, предоставят наличните материали и становище до три дни от поискването. Когато преписката не е изпратена на прокурор, съдът разпорежда незабавното ѝ изпращане. Съдът се произнася еднолично в закрито заседание до четиринадесет дни от сезирането; непредоставянето на преписката не пречи произнасянето по наличните данни. При основателност определя срок за произнасяне, не по-дълъг от един месец. Съдът не разпорежда отказ, образуване или привличане на определено лице като обвиняем.

(3) Определението е окончателно. Препис се изпраща на административния ръководител на съответната прокуратура, който осигурява изпълнението при спазване на независимостта на прокурора и случайното разпределение.

(4) Ако определеният срок не бъде спазен, съдът по искане на лицето изисква обяснение, определя нов срок не по-дълъг от четиринадесет дни и изпраща материалите на компетентния административен ръководител и на Инспектората към Висшия съдебен съвет за проверка в рамките на правомощията им. Това не предришава дисциплинарна или наказателна отговорност.

(5) Когато от съобщените факти не може да се определи родовата или местната подсъдност, компетентен е районният съд по седалището на прокуратурата, в която преписката е висяща; ако съобщението не е изпратено на прокуратурата, компетентен е районният съд по седалището на органа, пред който е постъпило. Съдът препраща искането служебно на компетентния съд, ако установи друга подсъдност; срокът за подателя се смята спазен.

(6) Този ред се прилага при спазване на чл. 2, ал. 1 и правомощията на националните съдилища по чл. 42, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/1939; не се създава национален йерархичен контрол върху Европейската прокуратура.

Изпълнение на съдебните указания

Чл. 213г. (1) След съдебна отмяна на отказ прокурорът прилага към новия акт справка за изпълнението на всяко задължително указание и за резултатите от допълнителната проверка. Невъзможността да бъде изпълнено указание се обосновава с конкретни факти и извършени действия.

(2) Повторният отказ подлежи на пряко обжалване пред съда по чл. 213, ал. 4 в четиринадесетдневен срок от получаването на преписа, при съответно прилагане на чл. 213, ал. 11 и 12. Не се изисква ново потвърждаване от по-горестояща прокуратура.

(3) Повторното възпроизвеждане на отменения извод без изпълнение на задължителните указания и без установена обективна невъзможност за изпълнение е основание за отмяна. След влизане в сила на определението за такава отмяна съдът изпраща препис на административния ръководител за възлагане на друг прокурор чрез случайно разпределение и на Инспектората към Висшия съдебен съвет за проверка в рамките на правомощията му. Новият прокурор се произнася самостоятелно при спазване на съдебните указания.

(4) Възлагането на друг прокурор по ал. 3 след влизане в сила на определението се извършва с мотивиран акт, който се прилага към преписката. То не представлява дисциплинарно наказание и не предreshава основанията за образуване или виновността на определено лице.

(5) Правилата на ал. 3 и 4 за възлагане на друг прокурор не се прилагат към европейския прокурор и европейските делегирани прокурори, както и към прокурора за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор или негов заместник. В тези случаи съдът изпраща констатациите на органа, компетентен по съответния специален ред, без да изменя компетентността или реда за определяне на прокурора.“

§ 27. В чл. 219, ал. 3, т. 4 думите „ако това няма да затрудни разследването“ се заменят с „като ограничения на достъпа се допускат само по реда на чл. 227а“.

§ 28. Създава се чл. 227а:

„Достъп до материалите и съдебен контрол

Чл. 227а. (1) От привличането като обвиняем обвиняемият и защитникът имат право на достъп до материалите и описа по чл. 107, ал. 6 и 7, включително до материалите, на които обвинението не възнамерява да се позове. Достъпът се осигурява незабавно, а когато организацията му изисква време – до три дни от искането. Новопостъпилите материали се предоставят по същия ред.

(2) Материалите, които могат да изключат или намалят отговорността, и материалите от съществено значение за оспорване на задържане или друга мярка за процесуална принуда се предоставят своевременно, без искане, и във всички случаи преди произнасянето по съответната мярка. Предоставянето се извършва при запазване на защитената самоличност по чл. 123, без да се ограничава информацията, необходима за ефективна защита. Преписите в електронна форма се предоставят безплатно.

(3) Прокурорът може с мотивирано постановление временно да ограничи достъпа до конкретна част от материал, когато той създава сериозна опасност за живота или основни права на друго лице или когато това е строго необходимо за предотвратяване на конкретно и съществено застрашаване на разследването или националната сигурност. Ограничението трябва да е съвместимо със справедливостта на производството и не може да се основава само на общо позоваване на следствена тайна или класификация. То не се допуска за материалите по ал. 2. Съдържанието на ограничението се съобщава на защитата по начин, който позволява оспорването му, без разкриване на защитената информация.

(4) Прокурорът представя постановлението и пълния материал на съответния първоинстанционен съд в срок до двадесет и четири часа. Съдът се произнася еднолично до

три дни от получаването на материалите, след предоставяне на възможност на защитата за писмено становище. Той проверява лично целия материал и преценява възможността за частичен достъп, заличаване на защитени данни или предоставяне на извлечение. При необходимост провежда заседание при закрити врати. При непредоставяне на материалите в срока по изречение първо ограничението отпада. Без съдебно потвърждаване то отпада с изтичане на срока за произнасяне, но не по-късно от четири дни след постановяването му.

(5) Съдът определя обхвата и срока на ограничението, който не може да надвишава тридесет дни. Продължаване се допуска по същия ред въз основа на актуални обстоятелства. При отпадане на основаниято прокурорът незабавно предоставя достъп. Ограничението не може да продължи след предявяване на разследването, освен за защитени лични данни, чието неразкриване не пречатства ефективното оспорване на обвинението.

(6) При отказ или непредоставяне на достъп в срока по ал. 1 обвиняемият или защитникът могат да сезират направо съответния първоинстанционен съд. Прокурорът изпраща изисканите материали до следващия ден. Съдът се произнася до три дни и при основателност на искането определя срок за изпълнение, не по-дълъг от двадесет и четири часа.

(7) Определенията по ал. 4 – 6 са окончателни и се изпълняват незабавно. Те не пречатстват нова проверка при промяна на обстоятелствата и проверка от съда, разглеждащ обвинението.

(8) В съдебното производство достъпът се осигурява от съда. Обвинението не може да бъде обосновано с материал, за който защитата не е получила достатъчна възможност за запознаване и оспорване. Когато материал е предоставен със закъснение, се осигурява необходимото време за подготовка.

(9) За достъпа до класифицирана информация се прилагат законовите правила за защитата ѝ, без да се ограничават правомощието на съда да провери пълния материал и гаранциите по ал. 2 и 8.“

§ 29. В чл. 229, ал. 3 се създава изречение второ: „За исканията за достъп до материали и отказите по тях се прилага чл. 227а.“

§ 30. В чл. 234 се създават ал. 12 – 14:

„(12) Всяко искане и постановление за удължаване на разследването посочва извършените действия, останалите конкретни действия, причините те да не бъдат извършени в срока и необходимото време за тях. Общо позоваване на фактическа и правна сложност или натовареност не е достатъчно. Удължаване по ал. 3, изречение второ се допуска за не повече от три месеца за всяко отделно продължаване.

(13) На обвиняемия и защитника, пострадалия или неговите наследници и оцетеното юридическо лице се съобщават срокът на удължаването и основанията му, без да се разкриват защитени данни или конкретни предстоящи способности на разследване. След изтичане на дванадесет месеца от образуването всяко ново удължаване може да бъде оспорено от тези лица в седемдневен срок от съобщаването му пред съответния първоинстанционен съд като искане за проверка на забавянето по чл. 369, независимо от сроковете по чл. 368. Жалбата не спира разследването.

(14) При контрола по ал. 13 съдът не обезсилва законосъобразно извършени действия само поради забавянето и не прекратява наказателното производство на това основание. При неоправдано забавяне определя конкретен срок по чл. 369 и проверява изпълнението му.“

§ 31. В чл. 239 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 6 думите „по реда на ал. 3“ се заменят с „по реда на ал. 4“.

2. Създават се ал. 7 и 8:

„(7) Едновременно с първоначалното запечатване се създава заверено работно копие при удостоверена идентичност с оригинала. Копие се предоставя на разпитания и неговия адвокат по искане до три дни. За достъпа на обвиняемия и защитника до записи на други лица се прилага чл. 227а. Разпечатване на оригинала не е необходимо за възпроизвеждане на работно копие, чиято идентичност е удостоверена.

(8) Записите се съхраняват за срока на съхранение на делото при защита срещу промяна, загубване и неразрешен достъп. Предоставянето на копие не дава право за публично разпространение. Разходите за задължителното записване, съхраняване и предоставяне на копия не се възлагат на обвиняемия.“

§ 32. Член 240 се изменя така:

„Видеозапис със звук

Чл. 240. (1) Разпоредбите на чл. 237 – 239 се прилагат съответно при изготвяне на видеозапис със звук.

(2) В досъдебното производство видеозапис със звук се изготвя задължително при разпит на обвиняем, на лице, лишено от свобода, на малолетен или непълнолетен свидетел и на свидетел със специфични нужди от защита. Правилото се прилага и при разпит пред съдия по чл. 222 и 223. Задължението се прилага и при снемане на сведения по чл. 15а, включително преди образуване на досъдебното производство.

(3) Записът обхваща разясняването на правата, всички въпроси и отговори и началото и края на прекъсванията. Преди прекъсване и след възобновяване се съобщават причината и часът. Повтаряне на вече проведен разпит само за създаване на запис не се допуска.

(4) При внезапна техническа неизправност разпитът се преустановява. Без запис той може да продължи само ако отлагането създава непосредствена опасност за живота или от безвъзвратно загубване на съществени доказателства и ако присъства адвокат на разпитваното лице. Причините и предприетите действия за възстановяване на записа се удостоверяват подробно в протокола. Липсата на предварително осигурено оборудване не е техническа неизправност.

(5) При свидетел с тайна самоличност или лице под защита записът се извършва и съхранява при спазване на мерките за защита. Предоставянето на страните копие не разкрива защитената самоличност, като се запазва възможността за ефективно оспорване на показанията.

(6) При спор относно точността на протокола се проверява записът. Възражението и произнасянето се прилагат към протокола. Липсата на задължителен запис извън случая по ал. 4 се преценява по чл. 105 и 107а.“

§ 33. В чл. 243 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 10, изречение първо накрая се добавя „при спазване на ал. 19 и 20“.

2. В ал. 11:

а) в изречение първо думите „Главният прокурор може да отмени постановлението за прекратяване на наказателното производство и след изтичането на срока по ал. 10, когато:“ се заменят с „След изтичане на срока по ал. 10 главният прокурор може да поиска от съответния първоинстанционен съд отмяна на постановлението за прекратяване на наказателното производство при условията на ал. 19 – 23, когато:“;

б) в изречението след т. 7 думите „по т. 3, 4 и 5“ се заменят с „по т. 3 и 4“ и се създава изречение второ: „Обстоятелствата по т. 5 се установяват чрез разследване.“

3. Създават се ал. 15 – 18:

„(15) Преди прекратяване по ал. 1, т. 2 прокурорът проверява изпълнението на чл. 107, ал. 6 и 7 и обсъжда всички своевременно направени относими доказателствени искания. Той посочва защо неизвършеното действие е недопустимо, неотнормено, ненужно или обективно невъзможно. Това задължение не допуска продължаване на преследването само с цел да се търсят неопределени доказателства срещу обвиняемия.

(16) Преписът по ал. 4 се предоставя заедно с актуален опис на материалите. За достъпа на лицата по ал. 4, за оспорването на отказа или непредоставянето на достъп и за неизтичането на срока за жалба по ал. 4 се прилага съответно чл. 213, ал. 11. Компетентен да разгледа оспорването относно достъпа е съдът по ал. 4.

(17) Съдът проверява и изпълнението на чл. 199, ал. 3 и 4 и ал. 15 на този член. Съществена непълнота на разследването, която пречатства обосноваването произнасяне, се посочва конкретно в определението за отмяна. Съдът не разпорежда привличане на определено лице като обвиняем или внасяне на обвинителен акт.

(18) При ново прекратяване след съдебна отмяна се прилагат чл. 213г, ал. 1 и 3 – 5. Съдебните указания не могат да засягат презумпцията за невиновност и забраната за повторно преследване.“

4. Създават се ал. 19 – 23:

„(19) Когато постановлението съдържа произнасяне по същество относно наказателната отговорност на определено лице и е станало окончателно след изчерпване на обикновените способности за обжалване или изтичане на сроковете за тях, отмяната по ал. 10 или 11 във вреда на лицето се допуска само при нови или новооткрити обстоятелства или при съществен порок на предходното производство, които могат да повлияят на неговия изход. Съществен порок по изречение първо е тежко нарушение на процесуалните правила, което засяга основни гаранции за неговата законосъобразност и справедливост. Различната преценка на вече известните факти и доказателства или различното тълкуване на закона сами по себе си не са такова основание. Възможността за служебна отмяна по ал. 10 и 11 не отлага настъпването на окончателността по тази алинея.

(20) В случаите по ал. 19 отмяната по ал. 10 се постановява от съответния първоинстанционен съд по мотивирано искане на прокурор от по-горестоящата прокуратура. Отмяната по тази алинея се постановява в срока по ал. 10; подаването на искането не спира и не удължава този срок. Прилага се редът по ал. 21, изречения второ и трето, и ал. 22. Извън случаите по ал. 19 правомощието за служебна отмяна по ал. 10 се запазва.

(21) Искането по ал. 11 се подава в шестмесечен срок от узнаването на обстоятелството, на което се основава; при основание, установено с влязъл в сила съдебен акт, срокът тече от влизането му в сила. Искането посочва конкретното основание, данните за спазване на срока, отражението на порока или новото обстоятелство върху изхода на делото и причините то да не е било взето предвид по-рано. Съдът проверява служебно спазването на забраната за повторно преследване и на давността.

(22) Съдът изпраща препис от искането на лицето, спрямо което производството е прекратено, на защитника му, на пострадалия или неговите наследници и на ощетеното юридическо лице. Лицето, спрямо което производството е прекратено, има право да участва независимо дали е било привлечено като обвиняем. На тези лица се осигуряват достъп до материалите и седемдневен срок за становище. Първоинстанционният съд разглежда искането еднолично в открито заседание с участие на прокурор и с призоваване на посочените лица и до един месец от постъпването на искането и делото се произнася с мотивирано определение, с което го оставя без уважение или отменя постановлението и връща делото на прокурора. Определението подлежи на обжалване и протест пред съответния въззивен съд в седемдневен срок от съобщаването му. Препис от жалбата или протеста се изпраща на останалите участници, които могат да подадат писмено възражение в седемдневен срок от получаването му. Въззивният съд разглежда делото в състав от трима съдии в закрито заседание, а когато е необходимо изслушване на участниците — в открито заседание с тяхното призоваване, и се произнася с окончателно определение до един месец от постъпването на делото. До влизане в сила на определението за отмяна прекратеното производство не се възобновява и по него не могат да се вземат мерки за процесуална принуда срещу лицето. Новият срок по ал. 12 започва от влизането в сила на определението за отмяна.

(23) Когато постановлението за прекратяване е потвърдено или изменено с влязъл в сила съдебен акт, отмяната на прекратяването се извършва само по реда на глава тридесет и трета. Разпоредбите на ал. 19 – 22 не отменят изключенията по ал. 13 и 14 и не допускат възобновяване на погасено по давност преследване.“

§ 34. В чл. 243а се създава ал. 8:

„(8) Член 243, ал. 15 – 18 се прилага съответно, като правата на лицата по чл. 243, ал. 4 се упражняват от лицата по ал. 2, т. 2. Съдът осигурява на тези лица достъп до материалите и им определя срок за становище, не по-кратък от три дни след осигуряването на достъпа и уведомяването им за срока. Съдът не се произнася преди изтичането на срока за становище; срокът по ал. 3 се продължава само доколкото е необходимо за спазване на тази гаранция.“

§ 35. Създава се чл. 243б:

„Служебен съдебен контрол при прекратяване на производство за престъпление срещу правосъдието

Чл. 243б. (1) При прекратяване на наказателно производство за престъпление по чл. 288 – 289 от Наказателния кодекс, извършено от съдия, съдебен заседател, прокурор или разследващ орган във връзка с осъществяване на неговите функции, се прилагат чл. 243а, ал. 2 – 8. В тези случаи не се прилага чл. 243, ал. 4. Контролът се извършва независимо от наличието на пострадал или ощетен юридическо лице и не се обуславя от подаване на жалба.

(2) Алинея 1 се прилага и когато тези обстоятелства са били предмет на разследването, независимо от окончателно възприетата правна квалификация и от това дали определено лице е привлечено като обвиняем.

(3) Прокурорът уведомява лицето, направило съобщението за престъплението, за изпращането на постановлението и делото на съда. При неизпращане в срока по чл. 243а, ал. 2 това лице може да уведоми съда, който служебно изисква постановлението и делото. Уведомяването не предоставя на подателя качество на страна или достъп до защитени данни извън предвиденото в закона.

(4) За престъпления, извършени от главния прокурор или негов заместник, се прилага специалният ред по глава тридесет и първа „а“. По дела от компетентността на Европейската прокуратура съдебният контрол се осъществява при спазване на чл. 42 от Регламент (ЕС) 2017/1939. Този член не изменя компетентността на разследващите органи и на Комисията за противодействие на корупцията.“

§ 36. В чл. 244 се създават ал. 9 – 11:

„(9) Постановлението за спиране посочва конкретната фактическа пречка, данните, които я установяват, извършените действия за преодоляването ѝ и действията, които могат да продължат законосъобразно. Преди спиране се извършват възможните неотложни действия за запазване на доказателствата. Неразкритият извършител сам по себе си не обосновава спиране, когато са останали неизвършени конкретни, достъпни и относими действия по разследването за установяването му.

(10) За достъпа на лицата по ал. 3 до материалите и за срока за жалба се прилага съответно чл. 243, ал. 16. При отмяна съдът посочва конкретно установената незаконосъобразност или необоснованост. При повторно спиране след съдебна отмяна се прилагат чл. 213г, ал. 1 и 3 – 5.

(11) Законосъобразността на първоначалното спиране не освобождава прокурора от проверките по чл. 245а.“

§ 37. В чл. 244а се създава ал. 6:

„(6) Член 244, ал. 9 – 11 и чл. 245а се прилагат съответно, като правата на лицата по чл. 244, ал. 3 се упражняват от лицата по ал. 2, т. 2. Съдът осигурява на тези лица достъп до материалите и им определя срок за становище, не по-кратък от три дни след осигуряването на достъпа и уведомяването им за срока. Съдът не се произнася преди изтичането на срока за становище; срокът по ал. 3 се продължава само доколкото е необходимо за спазване на тази гаранция.“

§ 38. Създава се чл. 244б:

„Служебен съдебен контрол при спиране на производство за престъпление срещу правосъдието

Чл. 244б. (1) При спиране на наказателно производство в случаите по чл. 243б, ал. 1 и 2 се прилага чл. 244а, ал. 2 – 6. В тези случаи не се прилага чл. 244, ал. 3. Контролът се извършва независимо от подаване на жалба.

(2) Прилагат се и чл. 243б, ал. 3 и 4 и чл. 245а.“

§ 39. Създава се чл. 245а:

„Периодична проверка на спряното производство

Чл. 245а. (1) Не по-късно от три месеца след спирането и след това на всеки три месеца прокурорът проверява дали основанието продължава да съществува и дали е необходимо възобновяване по чл. 245, ал. 2. Проверката обхваща резултатите от издирването, новопостъпилите материали и опасността от загубване на доказателства или изтичане на давността.

(2) При отпаднало основание или необходимост от допълнителни действия по разследването производството се възобновява незабавно. В останалите случаи прокурорът постановява мотивиран отказ за възобновяване, който съдържа резултатите от проверката и се съобщава на лицата по чл. 244, ал. 3.

(3) Лицата по чл. 244, ал. 3 могат и преди срока по ал. 1 да поискат възобновяване, като посочат нови конкретни обстоятелства или необходимост от определени действия. Прокурорът се произнася до четиринадесет дни. Повторно искане без нови обстоятелства не поражда нов срок за произнасяне преди следващата периодична проверка.

(4) Отказът по ал. 2 или 3 се обжалва в седемдневен срок от получаването му пред съответния първоинстанционен съд. След изтичане на сроковете по ал. 1 или ал. 3 без произнасяне същите лица могат да сезират съда направо. За достъпа до материалите и за срока за жалба се прилага съответно чл. 243, ал. 16. Съдът незабавно изисква делото, което прокурорът предоставя до три дни от поискването. На прокурора и на останалите известни лица по чл. 244, ал. 3 се предоставя възможност за становище в срок, не по-кратък от три дни след осигуряването на достъп до материалите и уведомяването за срока. Съдът се произнася еднолично в закрито заседание до четиринадесет дни от получаване на делото, като проверява продължаващото наличие на основанието и необходимостта от действия по разследването. Съдът не се произнася преди изтичането на срока за становище; срокът за произнасяне се продължава само доколкото е необходимо за спазване на тази гаранция. При основателност отменя отказа и разпорежда възобновяване, а при непроизнасяне определя срок до седем дни за постановяване на акт. Определението е окончателно.

(5) При производствата по чл. 244а и 244б отказът по ал. 2 се изпраща служебно на съответния първоинстанционен съд, а при производствата по чл. 411д — на Софийския градски съд, до три дни за проверка по ал. 4. Съдът, извършил служебната проверка на спирането или на неговото продължаване, определя в акта си датата на следващата проверка съобразно сроковете по ал. 1 и изисква служебно делото и постановлението на прокурора преди изтичането им. Непроизнасянето на прокурора или неизпращането на постановлението не освобождава съда от проверката, която се извършва до четиринадесет дни след изтичането на съответния срок по ал. 1. При липса на прокурорски акт съдът самостоятелно проверява наличието на основанието за спиране и необходимостта от действия по разследването и потвърждава продължаването на спирането или го отменя и разпорежда възобновяване. Прилагат се гаранциите за достъп, становища и мотивирано произнасяне по ал. 4. Този ред не ограничава правото на жалба.

(6) Проверките не продължават сроковете за спиране, когато законът определя максимален срок, и не спират или прекъсват давността извън основанията по Наказателния кодекс. Възобновяването не означава предрешаване на обвинението.“

§ 40. В чл. 246, ал. 4 се създава изречение второ: „Прилагат се и актуалният опис по чл. 107, ал. 7, актовете за ограничаване на достъпа и справка за предоставените на защитата материали.“

§ 41. В чл. 248:

1. В ал. 1 се създават т. 10 и 11:

„10. изпълнението на задълженията за достъп до материалите и необходимото време за подготовка на защитата;

11. графикът на съдебните заседания, сроковете за представяне на експертни заключения и необходимите действия за запазване на застрашени доказателства.“

2. В ал. 3 се създават изречения второ и трето: „Ограничението не се прилага, когато основанието е възникнало или е станало известно по-късно, включително поради късно предоставяне на материал. То не се прилага и за възражения по чл. 105 и 107а.“

3. В ал. 4 се създава изречение второ: „Забраната не пречи произнасяне по чл. 107а, когато въпросът може да бъде решен без оценка на доказаността на обвинението, както и действията по ал. 1, т. 10 и 11.“

4. Създава се ал. 7:

„(7) Определените срокове и графикът се изменят при обективна необходимост след изслушване на страните. Пропускането на срок не води до преклудирание на доказателствено искане или възражение. При отлагане съдът посочва конкретната причина и необходимите действия за отстраняването ѝ.“

§ 42. В чл. 270 се създава ал. 5:

„(5) До влизане в сила на присъдата съдът, пред който делото е висящо, проверява служебно необходимостта от задържане под стража или домашен арест не по-късно от шестдесет дни от последната съдебна проверка по същество. Проверката се извършва по реда на ал. 2 и 4 при спазване на чл. 63, ал. 13 и независимо от подадено искане по ал. 1. При изпращане на делото на друга инстанция в придружителното писмо се посочва датата на последната проверка.“

§ 43. В чл. 305 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 3 се създават изречения трето, четвърто и пето: „Съдът обсъжда съществените доводи на обвинението и защитата, доказателствата в подкрепа на обвинението и в полза на подсъдимия, както и противоречията, които имат значение за изхода на делото. Излага отделни съображения по конкретните възражения за допустимостта, автентичността и надеждността на доказателствените средства и по съществените методологични възражения срещу експертните заключения. Изброяването или възпроизвеждането на доказателствени материали без оценка на значението им за установените обстоятелства не изпълнява изискването за мотивиране.“

2. Създават се ал. 7 и 8:

„(7) При осъдителна присъда съдът посочва доказателствата за всеки спорен съществен елемент на обвинението и съображенията, поради които подкрепените от доказателствата възражения срещу него не пораждаат съмнение по смисъла на чл. 303, ал. 2. При оправдателна присъда съдът посочва кои обстоятелства по обвинението не са установени, съответно защо

установеното деяние не съставлява престъпление, и обсъжда съществените доводи в подкрепа на обвинението. Не се изисква подсъдимият да доказва невинността си или съдът да установи различен извършител или различен механизъм на деянието като условие за оправдаване.

(8) При определяне на наказанието съдът обсъжда отделно установените смекчаващи и отегчаващи обстоятелства, относителната им тежест и конкретните основания за вида и размера на наказанието, както и за приложените правила за неговото намаляване, увеличаване или за освобождаване от изтърпяването му. Обстоятелства, включени в състава на престъплението, не се отчитат повторно като самостоятелно основание за по-тежко наказване.“

§ 44. В чл. 311 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 3 се изменя така:

„(3) За всяко съдебно заседание се изготвя непрекъснат звукозапис от откриването до закриването му, с изключение на почивките и тайното съвещание. Съдът може да разпорежи и видеозапис. Председателят уведомява присъстващите за записването при откриването на заседанието. Прилагат се правилата за защита на свидетелите, класифицираната информация и разглеждането на делото при закрити врати.“

2. Създават се ал. 4 – 6:

„(4) Записът се прилага към делото и се съхранява за срока на неговото съхраняване. Началото, краят, прекъсванията и техническите неизправности се отразяват в протокола. Осигуряват се защита срещу заличаване или подмяна, резервно копие и отчетност на достъпа и копирането. Правилата на чл. 110а се прилагат съответно.

(5) При непредвидена техническа повреда или друго внезапно настъпило обективно препятствие записването се възстановява незабавно, а когато това е невъзможно, без запис се извършват само действия, които не търпят отлагане с оглед запазването на доказателства или защитата на живота, здравето или личната свобода на участник. Съдът посочва в протокола конкретното препятствие, времето на възникването му, предприетите действия за отстраняването му и основанията за неотложността. Липсата на предварително осигурено или поддържано оборудване не е основание за провеждане на обичайни съдебни заседания без запис. В тези случаи обясненията, показанията, отговорите на вещите лица, исканията, възраженията и произнасянията се отразяват подробно в протокола. Техническата невъзможност не освобождава съда от задължението да осигури запис за следващото заседание.

(6) На страните, защитниците и поверениците се осигурява достъп до записа и възможност за получаване на копие не по-късно от три дни след заседанието. Когато законът ограничава предоставянето на копие, се осигурява възможност за прослушване или преглед в съда при съответните защитни мерки. Записът служи за проверка на точността и пълнотата на протокола и на спазването на процесуалните правила и не отменя задължението за изготвяне на писмен протокол.“

§ 45. В чл. 312 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 1 се изменя така:

„(1) Страните имат право в седемдневен срок от съобщението за изготвянето на протокола да направят писмени искания за поправки и допълнения. Съобщението се изпраща незабавно след подписването на протокола. Когато достъпът до протокола или до съществуващия запис по чл. 311 не е осигурен, срокът започва да тече от осигуряването му; датата се удостоверява по делото.“

2. Създават се ал. 3 и 4:

„(3) По искането се извършва съпоставка с относимата част от записа и се постановява мотивирано определение в седемдневен срок. Когато няма запис или относимата част от него не може да бъде използвана, се обсъждат конкретно посочените от страните данни и други налични източници за съдържанието на заседанието. Искането не може да бъде отхвърлено единствено поради липса или повреда на записа.

(4) Искането, определението и поправеният или допълненият протокол се запазват по делото заедно с първоначалния протокол. При оспорване на крайния съдебен акт съответната инстанция проверява и произнасянето по искането, когато то има значение за наведените оплаквания или за служебната проверка.“

§ 46. В чл. 320, ал. 2 се създава изречение второ: „Ограничението не се прилага и в случаите по чл. 248, ал. 3, изречения второ и трето.“

§ 47. В чл. 339 се създават ал. 4 и 5:

„(4) Независимо от изхода на въззивното производство съдът дава конкретен отговор на съществените доводи в жалбата, протеста и възраженията срещу тях. Съдът извършва самостоятелна проверка на оспорената доказателствена оценка, на твърденията за недопустимост или изопачаване на доказателствени материали, за необсъждане на относими доказателства, за незаконен състав или предубеденост и за необоснован отказ да се съберат или проверят доказателства. Позоваване на мотивите на първата инстанция не замества отговора на конкретно оспорените изводи.

(5) Когато установи нарушение, съдът посочва отражението му върху правата на страните и правилността на присъдата и съображенията за начина на отстраняването му. При постановяване на нова присъда или изменение относно наказанието се прилагат съответно чл. 305, ал. 7 и 8.“

§ 48. В чл. 348 се създават ал. 6 и 7:

„(6) Липса на мотиви по ал. 3, т. 2 е налице и когато изложените съображения не позволяват да се установят фактическите и правните основания за решението по съществен въпрос поради вътрешни противоречия, липса на собствен доказателствен анализ или необсъждане на решаващи доказателства или доводи. Непълнота, която не препятства проверката на тези основания, се преценява по ал. 3, т. 1 и не се приравнява сама по себе си на липса на мотиви.

(7) При оплакване за изопачаване на съдържанието на доказателствен материал или за необсъждане на решаващо доказателство касационният съд проверява спазването на правилата за формиране на вътрешното убеждение въз основа на материалите по делото. Тази проверка не включва самостоятелно установяване на нови фактически положения или заместване на

законосъобразно извършената доказателствена оценка с различна оценка, освен когато съдът упражнява правомощията по чл. 354, ал. 5, изречение второ.“

§ 49. В чл. 351, ал. 2 се създава изречение второ: „Ограничението не се прилага и в случаите по чл. 248, ал. 3, изречения второ и трето.“

§ 50. В чл. 360, ал. 2 се създава изречение второ: „Ограничението не се прилага и в случаите по чл. 248, ал. 3, изречения второ и трето.“

§ 51. В чл. 368:

1. В ал. 1 думите „две години“ се заменят с „една година“.

2. В ал. 2:

а) в изречение първо думите „ако е изтекла повече от една година“ се заменят с „ако са изтекли повече от шест месеца“;

б) изречение второ се изменя така: „Когато е определен срок по чл. 369, ал. 2, ново искане може да се направи след изтичането му, а в останалите случаи – след изтичане на шест месеца от произнасянето на съда.“

3. В ал. 3 се създават изречения второ и трето: „Искането може да бъде подадено и направи до съответния първоинстанционен съд. Прокурорът изпраща изисканото дело до три дни, без да спира извършването на неотложни действия, за които може да се ползва заверено копие.“

4. Създава се ал. 5:

„(5) Когато обвиняемият е задържан под стража или с домашен арест, искане по ал. 1 може да се направи след изтичане на три месеца от фактическото ограничаване на свободата. Съдът по ал. 4 е съответният първоинстанционен съд.“

5. Създава се ал. 6:

„(6) Ново искане при неизпълнен срок, определен от съда по чл. 369, може да бъде направено веднага след изтичането му. За контрола върху продължаващото спиране се прилага чл. 245а.“

§ 52. В чл. 369 се създават ал. 4 – 6:

„(4) Определението по ал. 2 посочва конкретно неоправданото забавяне и необходимите действия за преодоляването му, без да предрешава тяхното доказателствено значение, привличането на обвиняем или крайния акт по делото. Копие се предоставя на молителя и на органа, който следва да го изпълни.

(5) До три дни след изтичането на определения срок органът представя на съда и на молителя отчет за извършените действия и причините за евентуално неизпълнение. Съдът служебно проверява изпълнението в седемдневен срок от получаването на отчета или изтичането на срока за него. При неизпълнение определя нов подходящ срок и при данни за неоправдано бездействие изпраща материалите на компетентния административен ръководител и на Инспектората към Висшия съдебен съвет за проверка в рамките на техните правомощия. Непредставянето на отчета или делото не пречи на произнасянето по установимите обстоятелства. Определението не установява само по себе си дисциплинарно нарушение или наказателна отговорност.

(6) Неизпълнението на срока не води до автоматично прекратяване на наказателното производство и не освобождава органа от задължението за произнасяне. При проверката се отчитат и забавянията преди последното спиране, възобновяване, връщане или преразпределяне на делото.“

§ 53. В чл. 382, ал. 7 се създават изречения второ, трето и четвърто: „Съдът проверява дали признанието се подкрепя от допустимите материали по делото, дали обвиняемият е получил действителна адвокатска защита и достатъчен достъп до материалите и дали съгласието му е свободно и информирано. В определението се излагат мотиви за съразмерността на договореното наказание и за прилагането на чл. 55 от Наказателния кодекс, когато е приложен, при отчитане на чл. 381, ал. 4. Само съгласието на прокурора и защитника не е достатъчно основание за одобряване.“

§ 54. Член 388а се изменя така:

„Разпит на непълнолетен обвиняем с видеозапис със звук

Чл. 388а. В досъдебното производство при всеки разпит на непълнолетен обвиняем се изготвя видеозапис със звук по реда на чл. 237 – 240. Присъствието на лицата по чл. 388, ал. 1 и 2 не освобождава органа от това задължение.“

§ 55. В чл. 411а се правят следните допълнения:

1. В ал. 1 се създават изречения второ и трето: „Органът, получил съобщението, изпраща него и наличните относими материали на ръководителя на наказателната колегия на Върховния касационен съд незабавно, но не по-късно от три дни от получаването. Извършването на предварителна проверка от друг орган не е основание за отлагане на изпращането и не препятства извършването на неотложните действия по чл. 212, ал. 2.“

2. В ал. 2 се създават изречения второ и трето: „Препращането се извършва с мотивиран акт, който се изпраща и на подателя. То не представлява отказ от образуване на досъдебно производство и не изключва контрола по чл. 213 върху постановлението, с което прокурорът се произнася по съобщението.“

3. Създава се ал. 7:

„(7) Всички получени материали и последващото им движение се регистрират с дата, час, подател и получател. Запазва се защитата на самоличността на подателя, когато законът я предвижда. Достъпът до съдържанието се предоставя само на органите и лицата, които имат право на него; главният прокурор, неговите заместници и административни ръководители не получават достъп само поради заеманата длъжност.“

§ 56. В чл. 411б се създава ал. 6:

„(6) За мотивирането, достъпа до материалите, изчисляването на срока за обжалване при поискан достъп и изпълнението на съдебните указания се прилагат съответно чл. 199, ал. 3 – 5, чл. 213, ал. 11 и чл. 213г, ал. 1, ал. 3, изречение първо и ал. 5. Повторният отказ се обжалва по реда и в сроковете на ал. 1 – 4. Компетентният съд за споровете относно достъпа е Софийският градски съд. Прилагането на тези разпоредби не изменя специалния ред за определяне, отвод и контрол на прокурора по тази глава.“

§ 57. В чл. 411г се създава ал. 10:

„(10) По производствата по тази глава правомощието на административния ръководител или на оправомощен от него прокурор по чл. 234, ал. 3 се упражнява само от прокурора, осъществяващ контрола по ал. 1. Прилагат се чл. 234, ал. 4, 6 и 12 – 14. Предвиденият в закона съдебен контрол върху мерките за процесуална принуда и върху забавянето се запазва.“

§ 58. В чл. 419, ал. 1, изречение второ след „чл. 243а, ал. 4, т. 1 и 2“ се добавя „, включително във връзка с чл. 243б“.

§ 59. В чл. 420 се създават ал. 5 и 6:

„(5) Осъденият, лицето, освободено от наказателна отговорност с налагане на административно наказание на основание чл. 78а от Наказателния кодекс, пострадалият, неговите наследници и оцетеното юридическо лице могат самостоятелно да направят искане за възобновяване на основанията по чл. 422, ал. 1, т. 1 и 2, когато съответните обстоятелства са установени с влязла в сила присъда. Към искането се прилага препис от присъдата или се посочват данните, необходими за служебното ѝ изискване. Искането посочва връзката на установеното обстоятелство с акта, чиято отмяна се иска, и значението му за изхода на делото. Прилагат се чл. 421, ал. 1 и чл. 422, ал. 3. Когато по искане на пострадалия, неговите наследници или оцетеното юридическо лице съдът допусне възобновяване във вреда на лицето, при новото разглеждане искането има значението на жалба на частен обвинител по чл. 355, ал. 2 и 3 само в пределите, в които е уважено.

(6) След приключване на проверката по чл. 420а осъденият или лицето, освободено от наказателна отговорност по чл. 78а от Наказателния кодекс, може самостоятелно да направи искане за възобновяване на основание по чл. 422, ал. 1, т. 1 – 3 в своя полза въз основа на установеното при проверката. Към искането се прилагат резултатите от проверката или се посочва преписката за служебното им изискване. Изискванията на чл. 422, ал. 1 и 2 се запазват.“

§ 60. Създава се чл. 420а:

„Проверка на основания за възобновяване в полза на осъденото лице

Чл. 420а. (1) Осъденият, лицето, освободено от наказателна отговорност с налагане на административно наказание на основание чл. 78а от Наказателния кодекс, или неговият защитник може да поиска от прокурора по чл. 420, ал. 1 извършването на конкретни действия за проверка на основания по чл. 422, ал. 1, т. 1 – 3 в полза на лицето.

(2) Искането посочва подлежащото на проверка обстоятелство, значението му за правилността на влезлия в сила акт, източника на сведения и действията, които се искат. Не се изисква лицето предварително да е получило доказателства, до които няма законен достъп или чието събиране е от компетентността на държавен орган.

(3) Прокурорът се произнася с мотивирано постановление в едномесечен срок от получаването на искането. Отказ е допустим, когато исканото действие е забранено от закона, обективно неизпълнимо, няма значение за посоченото основание или е вече извършено и не са изложени нови относими обстоятелства. Само различна оценка на вече проверени доказателства не обосновава нова проверка. Постановлението се съобщава незабавно на подателя и защитника.

(4) При уважаване на искането прокурорът определя действията, компетентния орган и срок за извършването им, не по-дълъг от три месеца. Срокът може да бъде продължаван от по-горестоящия прокурор с не повече от три месеца за всяко продължаване въз основа на конкретно посочени обективни пречки и оставащи действия. Постановлението за всяко продължаване се съобщава незабавно на подателя и защитника с указание за срока и реда за обжалване. За събиране и проверка на доказателствата се прилагат правилата на този кодекс за разследването и гаранциите за правата на засегнатите лица. При данни за престъпление се прилагат и чл. 207 – 213. След приключването прокурорът предоставя на подателя и защитника достъп до относимите материали при спазване на законовите ограничения и се произнася в едномесечен срок дали прави искане за възобновяване.

(5) Отказът по ал. 3 и всяко постановление за продължаване на срока по ал. 4 могат да се обжалват в четиринадесетдневен срок от съобщаването пред съда, компетентен по чл. 424. Жалбата срещу продължаването на срока не спира извършването на проверката. След изтичане на срок за произнасяне или за извършване на проверката без съответния акт подателят може да сезира същия съд за бездействието. Жалбата може да се подаде направо до съда, който изисква материалите; прокурорът ги изпраща в тридневен срок.

(6) Съдът разглежда жалбата в закрито заседание в четиринадесетдневен срок от получаване на материалите, но не по-късно от един месец от сезирането му, а когато е необходимо – в открито заседание с призоваване на подателя, защитника и прокурора в същия срок. Непредставянето на материалите не препятства произнасянето по бездействието. С мотивирано окончателно определение съдът потвърждава обжалваното постановление или го отменя и връща преписката със задължителни указания относно допуснатото нарушение и необходимата проверка. При отмяна на продължаването съдът определя подходящ срок за приключване на проверката. При бездействие съдът определя подходящ срок за произнасяне или за извършване на конкретните действия. Указанията не могат да предрешават виновността на лице.

(7) Членовете на състава, постановил определение по ал. 6, не участват в последващото разглеждане на искане за възобновяване по същото основание.

(8) Този член не спира и не продължава сроковете за обжалване или за искане за възобновяване и не спира изпълнението на влезлия в сила акт. При непосредствена опасност от загубване на посочен източник на доказателства прокурорът предприема незабавно допустимите от закона действия за запазването му.

(9) По дела от компетентността на Европейската прокуратура прокурорските правомощия по този член се упражняват от компетентния орган на Европейската прокуратура съобразно Регламент (ЕС) 2017/1939.“

§ 61. В чл. 421 се създава ал. 5:

„(5) Искането по чл. 420, ал. 5 и 6 в полза на осъдения или на лицето, освободено от наказателна отговорност по чл. 78а от Наказателния кодекс, не е ограничено със срок. В останалите случаи се прилага ал. 1.“

§ 62. В чл. 422 се създава ал. 3:

„(3) Възобновяване във вреда на лице, спрямо което производството е приключило с влязъл в сила съдебен акт, се допуска само при основание по ал. 1, което се състои в нови или

новооткрити обстоятелства или в съществен порок на предходното производство, засегнал неговата справедливост и годин да повлияе на изхода на делото. Съдът излага отделни мотиви за наличието на тези предпоставки. Различна оценка на вече известни доказателства или само несъгласие с правните изводи на влезлия в сила акт не съставлява такъв порок. Тази алинея не създава самостоятелно основание за възобновяване и не удължава срока по чл. 421, ал. 1.“

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 63. В Закона за съдебната власт (обн., ДВ, бр. 64 от 2007 г.; изм. и доп., бр. 69 и 109 от 2008 г., бр. 25, 33, 42, 102 и 103 от 2009 г., бр. 59 от 2010 г., бр. 1, 23, 32, 45, 81, 82 и 93 от 2011 г., бр. 20, 50 и 81 от 2012 г., бр. 15, 17, 30, 52, 66, 70 и 71 от 2013 г., бр. 19, 21, 53, 98 и 107 от 2014 г., бр. 14 от 2015 г., бр. 28, 39, 50, 62 и 76 от 2016 г., бр. 13, 14, 63, 65, 85, 90 и 103 от 2017 г., бр. 7, 15, 49 и 77 от 2018 г., бр. 17, 19, 29, 64 и 83 от 2019 г., бр. 11, 86, 103, 109 и 110 от 2020 г., бр. 16, 41, 43 и 80 от 2021 г., бр. 15, 24, 32, 56 и 62 от 2022 г., бр. 11, 48, 66, 69, 84, 86 и 108 от 2023 г., бр. 18 и 67 от 2024 г., бр. 6, 63, 65 и 87 от 2025 г., бр. 16, 17, 51, 55, 60 и 69 от 2026 г.) се правят следните допълнения:

1. В чл. 9 се създават ал. 5 и 6:

„(5) В наказателните производства и в преписките по съобщения за престъпление към материалите се прилага протоколът за първоначалното и всяко последващо разпределение, съдържащ датата, часа, приложената версия на правилата за разпределение, състава на групата към момента на избора, участващите в избора лица и основанията за изключване на лице от избора. При преразпределяне се прилага и мотивираният акт за причината за промяната. Историята на разпределението се запазва за срока на съхранение на делото или преписката.

(6) Лицата, които имат право на достъп до делото или преписката, имат достъп и до документите по ал. 5. Защитените лични данни се заличават, без да се препятства проверката за законосъобразно определяне на компетентния магистрат.“

2. В чл. 145, ал. 2 се създава изречение трето: „Когато проверката е по съобщение за престъпление, прилагат се и чл. 212а и 213в от Наказателно-процесуалния кодекс.“

§ 64. (1) Законът се прилага за процесуалните действия след влизането му в сила и по неприключилите производства. Новите технически изисквания не са самостоятелно основание за недопустимост на материали, законосъобразно събрани преди тази дата.

(2) По висящите производства описът по чл. 107, ал. 7 се съставя в двумесечен срок. Това не отлага предоставянето на достъп до налични материали, необходим за подготовката на защитата или оспорването на задържането.

(3) Първата периодична проверка по чл. 65а и чл. 270, ал. 5 се провежда до тридесет дни от влизането на закона в сила, като проведена преди изтичането на този срок съдебна проверка по същество замества първата периодична проверка. По досъдебните производства прокурорът изпраща делото в съда не по-късно от двадесетия ден.

(4) По производствата, спрени към влизането в сила на закона, първата проверка по чл. 245а се извършва до три месеца от тази дата. В случаите на служебен съдебен контрол прокурорът уведомява компетентния съд за висящото спряно производство до един месец от влизането в сила, а съдът определя първата проверка в тримесечния срок. Това не отлага незабавното

възобновяване при отпаднало основание или разглеждането на подадено искане за възобновяване.

(5) По всящитe при влизането в сила на закона преписки по съобщения за престъпление, по които няма произнасяне по чл. 207 или 213, прокурорът се произнася до един месец от тази дата. След този срок се прилага чл. 213в. Това не отлага образуването на производство, когато са налице условията по чл. 207, ал. 1.

§ 65. (1) Разпоредбите на чл. 420, ал. 5 и 6, чл. 421, ал. 5 и чл. 422, ал. 3 се прилагат и за влезли в сила съдебни актове, като не възстановяват изтекли срокове за възобновяване във вреда на лицето, спрямо което производството е приключило.

(2) Разпоредбите на чл. 311, ал. 3 – 6 се прилагат за съдебните заседания, проведени след влизането им в сила. Висшият съдебен съвет организира техническото обезпечаване, защитеното съхраняване и достъпа до записите в рамките на компетентността си. Правилата за поправки на протокола се прилагат за протоколи, изготвени след влизането им в сила.

§ 66. В шестмесечен срок от обнародването министърът на правосъдието, съгласувано с министъра на вътрешните работи и Висшия съдебен съвет, издава наредба за техническите изисквания към записите, удостоверяването на цифровата идентичност, защитата и съхраняването на копията и дневниците по този закон. Наредбата не може да предвижда допълнителни основания за ограничаване на процесуални права или изключения от задължителното записване.

§ 67. Законът влиза в сила шест месеца след обнародването му в „Държавен вестник“, с изключение на § 66, който влиза в сила от деня на обнародването.

МОТИВИ

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс

1. Причини, които налагат приемането

Проектът е изготвен въз основа на нормативната уредба към 25 септември 2026 г., включително консолидирания Наказателно-процесуален кодекс с измененията до ДВ, бр. 59 от 2026 г., и относимите разпоредби на Закона за съдебната власт. Предлагат се взаимно свързани гаранции за законосъобразно започване, провеждане и приключване на наказателното производство, за действителна защита срещу процесуално бездействие и за проверимост на доказването и съдебното решаване.

Действащото право закрепва обективното, всестраниното и пълното изследване на обстоятелствата, вътрешното убеждение, презумпцията за невиновност, правото на защита и задължението за мотивиране. Съществуват прокурорски и съдебен контрол върху отказите, прекратяването и спирането, както и специалните механизми по чл. 213б, 243а и 244а. Проектът надгражда тези гаранции чрез по-широк достъп до съд, конкретни срокове, достъп до материалите и проверка на изпълнението на съдебните указания.

Съдебният контрол върху общия ред за отказ от образуване по чл. 213, ал. 4 е ограничен до определен кръг престъпления. Предварителните проверки, препращането на преписки и непроизнасянето могат да отложат достъпа до този контрол. Необходимо е да се разграничат стандартите за достатъчно данни за образуване, достатъчно доказателства за привличане като обвиняем и доказаността, необходима за осъждане. Не е допустимо непроверката на достъпен източник на сведения да се превръща в собствено основание за отказ.

Законното спиране не освобождава органите от проследяване на основанието, издирвателната дейност и риска от загубване на доказателства. Повторното постановяване на отменен акт без изпълнение на задължителните указания обезсилва практически съдебната защита. Същевременно безсрочното подновяване на вече приключило преследване само поради различно вътрешно убеждение е несъвместимо с правната сигурност. Проектът урежда тези проблеми съвместно.

Доказателственият произвол може да се прояви чрез изключване или необсъждане на съществени материали, предварително отхвърляне на още непроверен източник, необоснован отказ от експертиза, неточно протоколиране и привидно мотивиране. Необходима е защита както срещу неправомерно осъждане, така и срещу неправомерно осуетяване на наказателната отговорност. Изходът на делото сам по себе си не доказва злоупотреба; решаващи са установимите нарушения и тяхното значение за справедливостта и правилността на производството.

Необходимостта от последователни гаранции се подкрепя от надзора на Комитета на министрите на Съвета на Европа по групите дела S.Z. и Kolevi. В решението от 4 декември 2025 г., прието на 1545-ото заседание по правата на човека, са разгледани ефективността на разследването и практическата независимост на механизма за разследване на главния прокурор. Тези констатации обосновават институционални мерки, но не установяват вина на конкретен магистрат. Проектът отчита последващите изменения от юни 2026 г. и допълва действащата уредба там, където регистрацията, достъпът, сроковете или изпълнението на съдебните актове се нуждаят от изрична гаранция.

2. Цели

Основната цел е всяко съществено решение да има установимо фактическо и правно основание, да бъде постановено в определен срок от безпристрастен компетентен орган и да подлежи на подходящ контрол. Това се постига чрез следните свързани разрешения.

Ранна адвокатска защита. Правото на адвокатска защита при проверки е вече признато и в чл. 145, ал. 6 от Закона за съдебната власт. Новият чл. 15а НПК обвързва допълнителните гаранции с фактическото подозрение за участие в престъпление: уведомяване, мълчание, поверителна консултация, превод и прекратяване на разпита като свидетел относно собственото участие. Определят се органът за предоставяне на правна помощ, назначаването на адвокат и бюджетното обезпечаване. Съдебната защита обхваща отказа и бездействието. Не се създава ново основание за задържане и не се замества привличането като обвиняем.

Регистрация и произнасяне. Новият чл. 212а изисква незабавна регистрация и своевременно изпращане на сигнала до прокурор, включително при първоначалното му получаване в орган на Министерството на вътрешните работи. Създава се проверим начален момент и краен срок за произнасяне по съобщението за престъпление. Срокът не започва отново при препращане, съединяване, разделяне или преномериране на същите факти. Съгласуването с чл. 145 ЗСВ предотвратява конкуриращи се режими. Наличието на достатъчно данни изисква своевременно образуване независимо от висяща административна, дисциплинарна или друга проверка. Гражданскоправният характер на отношенията не изключва сам по себе си престъпление.

Контрол върху отказите. Общият съдебен контрол се разширява за отказите относно престъпления от общ характер, включително когато спорът засяга прокурорската квалификация на съобщеното. Предвиждат се срок за горестоящото произнасяне, възможност за пряк достъп до съд при неговото пропускане и еднакъв контрол над актовете, които окончателно приключват проверката независимо от наименованието си. Достъпът включва актуален опис и копия, а ограничаването му е мотивирано и проверимо. Срокът за жалба се съобразява с действително предоставения достъп. Не се изисква жалбоподателят да оспорва акт без възможност да се запознае с неговата фактическа основа.

Конституционната допустимост на съдебния контрол върху отказа е потвърдена с Решение № 14 от 26 юли 2024 г. по к. д. № 10/2023 г. Конституционният съд отхвърля искането срещу чл. 213, ал. 4 – 6 НПК и разграничава решението за започване на разследване от конституционната функция по привличане към отговорност и поддържане на обвинението. Предложеното разширяване запазва тази граница: съдът проверява законността и обосноваността, а прокурорът постановява дължимия процесуален акт. Премахването на ограничения каталог намалява зависимостта на достъпа до съд от предварителната прокурорска квалификация на съобщените факти; то е законодателен избор за по-пълна защита, а не твърдение, че действащият каталог е обявен за противоконституционен.

Защита срещу бездействие. Новият чл. 213в позволява непосредствено сезиране на съда за определяне на срок за произнасяне. Съдът контролира изпълнението на законовото задължение, без да разпорежда определен отказ, обвинение или изход. Изтичането на срока не означава автоматично образуване или автоматичен отказ. При неизпълнение се предвиждат повторна проверка, отчетност и сезиране на компетентните органи в рамките на законовите им правомощия. Регистрацията установява началото на срока, достъпът позволява съдържателно

оспорване, мотивите правят решението проверимо, а последващият отчет позволява да се установи изпълнението на съдебното определение. Самостоятелното въвеждане само на една от тези мерки би оставило останалите възможности за фактическо блокиране на защитата.

Конкретни мотиви и изпълнение на указанията. Член 199 се допълва с изисквания за анализ на фактите, материалите, съществените противоречия и доводи. Разграничават се малозначителността и маловажният случай. След съдебна отмяна прокурорът отчита изпълнението на всяко задължително указание. Неизпълнените указания не могат да бъдат заобикаляни чрез повторение на отменени съображения. При установеното повторно нарушение се предвижда възлагане на друг прокурор чрез случайно разпределение, при запазване на специалните режими. Това е процесуална гаранция, която не представлява дисциплинарно наказание и не предрешава отговорността на магистрата или обвиняемия.

Прекратяване и спиране. Уточняват се проверката на доказателствените искания преди прекратяване поради недоказаност, достъпът на правоимащите лица и съдебната проверка на съществената непълнота. При спиране се индивидуализират фактическата пречка, извършените действия и допустимите последващи действия. На всеки три месеца се проверява продължаващото основание. Отказът за възобновяване и непроизнасянето подлежат на съдебен контрол. Ново конкретно обстоятелство допуска по-ранно искане. Не се създава задължение за неограничено търсене на неопределени уличаващи доказателства. Служебното проследяване е необходимо, защото пречката за извършване на определено процесуално действие не оправдава бездействие по всички допустими действия. Тримесечната проверка не предрешава отпадането на пречката; тя изисква нейното актуално установяване. Издирването, запазването на доказателства и защитата срещу прекомерна продължителност се съчетават със забраната разследването да продължава единствено за да се достигне предварително желан резултат.

Особени гаранции при посегателства срещу правосъдието. В предвидените от проекта производства за престъпления по чл. 288, 288а и 289 НК, извършени от посочените в закона участници при изпълнение на служебните им функции, се въвежда служебна съдебна проверка на прекратяването и спирането. Така проверката не зависи изцяло от инициативата или възможностите на отделния жалбоподател. Съществуващите специални режими се съгласуват, за да няма паралелни и противоречиви производства.

Стабилност на приключилото преследване. Предвижда се предварителен съдебен контрол при извънредната отмяна на прекратяване след изтичане на обичайните законови срокове, както и в рамките на срока по чл. 243, ал. 10, когато се иска отмяна във вреда на лице след окончателно произнасяне по същество относно наказателната му отговорност. Изключителността трябва да бъде обоснована с конкретни обстоятелства, а не с общо позоваване на интересите на правосъдието. Отчита се приложимата забрана за повторно преследване, включително когато приключването по същество е настъпило с прокурорски акт. Гаранцията не пречи на разследване на самостоятелно престъпление, извършено при първоначалното производство.

Разумни срокове на разследването. Всяко удължаване трябва да посочва извършеното, оставащите действия и конкретните пречки. Продължителното разследване подлежи на по-ранна съдебна проверка за забавяне; искането за ускоряване може да бъде подадено направо в съда. Изпълнението на определения срок се отчита и подлежи на последваща проверка. Забавянето не води автоматично до прекратяване и не обезсилва само по себе си

законосъобразни действия. Проектът надгражда съдебния ред по чл. 368 и 369 след измененията от юни 2026 г. Разграничени са контролът върху конкретно продължаване на срока по чл. 234 и общата проверка за неоправдано забавяне. За задържаните лица по-ранният достъп до ускоряване е обоснован с продължаващата намеса в личната свобода.

Достъп и надеждност на доказателствата. Описването и запазването на относимите материали обхващат и тези, на които обвинението не възнамерява да се позове. Новият чл. 227а създава съдебно защитим достъп при индивидуализирани ограничения. Дневникът за движението на предмети, проби и цифрови данни, записването на разпитите и достъпът до първичните експертни данни позволяват проверка на автентичността, целостта и надеждността. Съдът трябва конкретно да обсъди възраженията срещу експертните методи и основанията за отказ от допълнителна или повторна експертиза. Видеозаписът се съгласува със защитата на непълнолетните и обхваща предвидените случаи на снемане на сведения преди образуване. Поправя се препращането в чл. 239, ал. 6 към действащото правило за запечатване.

Допустимост и равнопоставеност. Забранява се използването на изявления, получени чрез изтезание, противозаконна принуда или при посочените нарушения на правото на защита. Забраната не се заобикаля чрез друг документ или разпит на получилия изявлението. Създава се ред за мотивирано съдебно произнасяне по конкретните възражения за допустимост. Съдебният отказ от събиране на доказателства се обвързва с проверими причини, без предварително отричане на достоверността на още несъбран източник. Проследимостта и достъпът не придават предварително определена сила на доказателство. Поправим пропуск в дневника не води автоматично до изключване, а твърдяна техническа точност не заменя съдебната проверка на конкретния метод. Произнасянето по допустимостта се отделя от преценката за достоверност; липсата на самостоятелна жалба срещу всяко междинно определение ограничава раздробяването на процеса при запазен контрол с крайния акт.

Лична свобода. Периодичният контрол през тридесет дни в досъдебната и шестдесет дни в съдебната фаза допълва инициативата на защитата. Максималните срокове по чл. 63, ал. 4 не се увеличават. Отмяната на чл. 65, ал. 6 премахва временното препятствие за ново искане. Тежестта на обвинението и увеличаването на санкциите не обосновават автоматично задържане. Изискват се актуални мотиви за всяка опасност, недостатъчността на по-леките мерки, общата продължителност, здравословното състояние и необходимото лечение. Избраната периодичност е допълнителна национална гаранция, а не срок, непосредствено наложен от правото на Европейския съюз или Конвенцията. Проверката по искане на защитата не се отлага до следващата служебна проверка. Използването на вече извършен съдебен контрол по същество за началото на следващия период предотвратява излишно дублиране.

Безпристрастност и протоколиране. Спорният отвод се решава от друг случайно определен съдия или състав в кратък срок. Предвиждат се ред при невъзможност за образуване на такъв състав и защита срещу блокиране чрез повторни идентични искания. Подаденият сигнал не отстранява автоматично съдията. Задължителният звукозапис осигурява надеждна основа за проверка на заседанието. Изключението при внезапна техническа пречка е ограничено до неотложни действия. Писменият протокол се запазва; поправките се проверяват по запис, срокът се обвързва със съобщение и достъп, а първоначалната редакция остава проследима.

Присъди и инстанционен контрол. Съдът обсъжда съществените доводи на обвинението и защитата, разрешава противоречията и обосновава доказателствените и правните изводи. При осъждане трябва да бъде установена несъмнената доказаност на обвинението; при оправдаване

се посочват неустановените обстоятелства или правните основания за несъставомерност. Подсъдимият не доказва невинността си и не е длъжен да посочи действителен извършител. Индивидуализацията на наказанието е отделно мотивирана. Въззивният съд извършва собствена проверка, а касационният контрол обхваща тежките пороци на мотивите и процесуалните нарушения при доказателствената оценка. Не всяка редакционна непълнота е липса на мотиви и касацията не се превръща в обща трета инстанция по фактите.

Възобновяване. При установени с влязла в сила присъда неистински доказателства или престъпление на участвал в производството орган се предоставя ограничен пряк достъп на засегнатите лица до съда по съществуващите основания. Новият чл. 420а урежда конкретни проверки на нови обстоятелства в полза на осъдения или освободения от наказателна отговорност по чл. 78а НК, с мотивирано произнасяне и контрол над отказа и бездействието. След проверката се осигурява и самостоятелно искане въз основа на резултатите. Не се допуска неблагоприятно възобновяване само поради различна оценка на известни доказателства, не се създават нови материални основания и не се възстановяват изтекли срокове във вреда на лицето. Прякото искане на пострадалия по чл. 420, ал. 5 е обвързано с вече влязла в сила присъда за съответното обстоятелство и с неговото значение за изхода на първоначалното дело. Последиците за новото разглеждане са изрично съгласувани с чл. 355, ал. 2 и 3 само в пределите на уваженото искане. Не се разрешава служебно утежняване извън тези предели. Производството по чл. 420а е в полза на осъденото лице и не е общ ред за повторно оспорване на всяка окончателна присъда.

Организация, споразумения и случайно разпределение. Организационните срокове не отменят чл. 107, ал. 4. Изключенията за по-късно възникнали или узнати нарушения се съгласуват с чл. 320, 351 и 360. Споразумението запазва допустимото си поле и правилото на чл. 381, ал. 4, но съдът проверява доказателствената подкрепа, достъпа на защитата и съразмерността, включително при чл. 55 НК. Допълненията в ЗСВ правят проследими първоначалното и последващото разпределение, изключването от избора и причините за промяна на магистрата, при защита на относимите лични данни.

Гаранциите срещу злоупотреба с новите средства за защита са съразмерни на конкретния контрол. Исканията за отвод изискват обстоятелства, относими към безпристрастността, а повторните идентични искания не блокират делото. Доказателствените искания подлежат на преценка за относимост и необходимост; новите проверки не налагат събиране на всяко поискано доказателство. Съдебната отмяна не избира поименно следващия прокурор и не поражда автоматична дисциплинарна или наказателна отговорност. Така независимостта на решаващия орган се съчетава с проверимостта на основанията за решението му.

Допълнителни гаранции срещу институционални зависимости и злоупотреба с процесуални правомощия

Член 111 се допълва с право на защита на известните претенденти за иззет предмет, независимо от друго процесуално качество. Контролът обхваща отказа, разрешението за предаване на друго лице и произнасянето. Уведомяването и спирацията ефект преди фактическото предаване предотвратяват необратимото засягане на права. Периодичната проверка изисква актуална доказателствена необходимост и съразмерност. Спорът за собственост остава за гражданския съд по чл. 113; наказателният съд не го решава със сила на присъдено нещо. Решението на СЕС от 12 май 2022 г., RR и JG, C-505/20,

ЕСЛІ:ЕU:С:2022:376, подкрепя ефективната защита на трети лица в приложното поле на Директива 2014/42/ЕС. Предложението въвежда по-обща национална гаранция.

Практическата необходимост от контрол преди предаване се подкрепя и от официалното съобщение на прокуратурата от 5 юли 2023 г. за констатирани нарушения при връщане на веществени доказателства и непредприети своевременно последващи действия. Тази контролна констатация не е присъда и не установява лична наказателна вина.

Съдебният контрол върху отказания отвод на прокурор и забраната авторът на оспорено указание да разглежда жалбата срещу неговото изпълнение ограничават самоконтрола при конфликт. Другият прокурор се определя по законовия ред, без съдът да го избира поименно. Не се обезсилват автоматично вече извършени действия и подаването на сигнал не поражда автоматичен отвод. Мотивирането на отстраняване на разследващ орган и правото му на възражение срещу незаконно указание запазват конституционното ръководство на разследването, но правят намесата проверима.

По специалния ред за главния прокурор се добавят кратък срок за препращане, регистрация на движението и ограничен достъп според правомощията. Длъжностното положение само по себе си не дава достъп до материалите срещу съответния ръководител. Отчитат се действащите от 5 юни 2026 г. едновременно определяне на контролиращия прокурор и служебен съдебен контрол при прекратяване и спиране; тези гаранции не се представят като липсващи и не се дублират. Новият чл. 411г, ал. 10 възлага изрично правомощието на административния ръководител по чл. 234, ал. 3 на специалния контролиращ прокурор, за да не зависи продължаването на разследването от обичайния административен ръководител в прокуратурата. Прилагат се и свързаните гаранции по чл. 234, ал. 4, 6 и 12 – 14. Запазват се независимото определяне и съдебният отвод по специалната глава. Конституционната допустимост на този специален механизъм е потвърдена с Решение № 14 от 26 юли 2024 г. по к. д. № 10/2023 г.; предложението урежда изпълнението на неговите функции, без да променя конституционния носител на обвинението.

Разгласяването на следствени материали се подчинява на писмена преценка за необходимост и съразмерност. Бързата съдебна защита позволява отстраняване на неправомерна публикация от официалния канал или уточняване на процесуалния статус, без цензура върху независимите медии. Запазва се пълната специална забрана за разгласяване по чл. 198, ал. 1. Правната опора е презумпцията за невиновност, чл. 4 и 10 от Директива (ЕС) 2016/343 и чл. 6, § 2 ЕКПЧ.

3. Финансови и други средства, необходими за прилагането

Прилагането изисква първоначални инвестиции и текущи разходи за записваща техника в помещенията за разпит и съдебните зали, защитено съхраняване и резервиране, техническа поддръжка, контрол на достъпа, предоставяне на копия и обучение. Необходими са средства за правна помощ, експертна проверимост и обслужване на допълнителните съдебни производства. Задължителният звукозапис на заседанията е по-ограничена техническа мярка от универсалното видеозаснемане.

Разширеният контрол върху отказите, периодичните проверки на спрените дела и задържането, произнасянето от отделен състав по отводите и проверките след осъждане увеличават натовареността. Следва да бъдат оценени необходимите съдебни и прокурорски състави, служители, дежурства и капацитетът на Върховния касационен съд за новите правомощия. Част от разходите може да бъде компенсирана от по-малко повторни

процесуални действия, но не се приема, че такава икономия е предварително сигурна или достатъчна.

Средствата следва да се осигурят в бюджетите на компетентните органи, включително бюджета на съдебната власт и бюджета за правна помощ, при спазване на бюджетната самостоятелност. Подготвителният срок за техническите задължения позволява инвентаризация, обществени поръчки, изпитване на системите и обучение. Не се въвеждат такси за предвидения електронен достъп и не се възлагат индивидуално на обвиняемия разходите за задължителното записване.

Надеждна стойностна оценка изисква ведомствени данни за броя на преписките, отказите, спрените дела, заседанията, разпитите и помещенията, продължителността и срока на съхранение на записите, наличната инфраструктура и човешкия ресурс. Без тези данни не може обосновано да бъде посочена конкретна бюджетна сума или липса на финансово въздействие. При възприемане на предложението компетентният орган следва да изготви стойностна оценка и организационен план с участието на съответните бюджетни разпоредители преди внасянето на законопроекта.

Организационният план следва да разграничи началните инвестиции от годишните разходи. Необходимият допълнителен капацитет се оценява чрез очаквания брой производства, средното време за подготовка и произнасяне и наличния ефективен работен ресурс, по органи и съдебни райони. За записите се изчисляват годишният обем, срокът на съхранение, резервните копия и цената на защитения достъп; отделно се оценяват поддръжката, обучението и правната помощ. В рамките на шестмесечния подготвителен период са необходими последователно инвентаризация и бюджетно планиране, приемане на техническите правила и възлагане на необходимото оборудване, а след това изпитване и обучение. Достатъчността на този срок трябва да бъде потвърдена с данните на компетентните органи преди приемането. Ако бъде установена обективна недостатъчност, срокът следва да бъде коригиран със самия закон, без подзаконово отлагане на гаранциите.

4. Очаквани резултати

Очакват се по-ранно и мотивирано произнасяне по съобщенията за престъпления, действителен достъп до материалите, намаляване на повторните актове с неизпълнени съдебни указания и своевременно възобновяване при отпаднали основания за спиране. Проследимостта на материалите и записите подпомага както прекратяването на неоснователни обвинения, така и доказването на основателните. Независимото произнасяне по отводите и съдържателният инстанционен контрол ограничават риска от необективно решаване.

Резултатите следва да се оценяват чрез сроковете за произнасяне, броя и основанията на отменените откази и прекратявания, изпълнението на съдебните указания, продължителността на спирането, своевременността на достъпа, липсващите записи, уважените поправки на протоколи и нарушенията на разумния срок. Броят на осъдителните или оправдателните присъди сам по себе си не е показател за качество или злоупотреба. Оценката следва да отчита обосноваността, законосъобразността и устойчивостта на актовете, както и натовареността и разходите за новите гаранции. За последващата оценка следва да се установи съпоставима изходна база, да се проследи първата пълна година на прилагане и да се извърши преглед след натрупване на данни за две години. Отменените актове се разглеждат според вида на

нарушението и спрямо общия брой проверени актове, а не като изолиран брой. Показателите не се използват като квоти за осъждане, прекратяване или дисциплинарно наказване.

5. Съответствие с правото на Европейския съюз и международните задължения

Конституционната основа се съдържа в чл. 30, 31, 56, 117, 121, 122, 127 и 132 от Конституцията. Предложенията конкретизират изискванията за независим и безпристрастен съд, равенство и състезателност, установяване на истината и мотивиране. Съдебните указания не могат да определят виновността, да заместят прокурора при повдигане на обвинението или да наложат осъдителен изход. Съдебната отмяна, различното тълкуване или несъгласието на страна не обосновават сами по себе си наказателна отговорност на магистрат. Запазва се конституционната защита по чл. 132, ал. 1; предвиденото сезиране на Инспектората не му възлага инстанционен контрол върху вътрешното убеждение.

В приложното поле по чл. 51 от Хартата на основните права проектът развива чл. 47 и 48, както и защитата по чл. 50. Относитими са Директива 2012/13/ЕС за информацията, Директива 2013/48/ЕС за достъпа до адвокат, Директива (ЕС) 2016/343 за презумпцията за невиновност, Директива (ЕС) 2016/800 за гаранциите за децата и Директива (ЕС) 2016/1919 за правната помощ. Ограниченията на достъпа са конкретни и подлежат на проверка; съществени материали за оспорване на задържането се предоставят своевременно. Не се допуска осъждане въз основа на материал, който защитата не е могла ефективно да оспори.

Директива 2012/29/ЕС, включително чл. 11, е относима към правото на пострадалия да получи информация и преразглеждане на решение за отказ от наказателно преследване. Проектът предвижда по-конкретни национални гаранции за мотиви, достъп, срокове и независим контрол. Те не създават право на пострадалия да изисква осъждане независимо от доказателствата. При обработването и предоставянето на информация се прилага Директива (ЕС) 2016/680 и съответната национална уредба, със защита на свидетелите, децата и класифицираната информация. Записите и регистрите не стават неограничено публичнодостъпни.

Правомощията на Европейската прокуратура се запазват съобразно Регламент (ЕС) 2017/1939. Предвиденият национален съдебен контрол се упражнява в приложимите граници на чл. 42 от регламента. Не се въвежда национален йерархичен прокурорски контрол върху европейския прокурор и европейските делегирани прокурори, нито национално административно преразпределяне, което да замества специалните компетенции. Запазва се и специалният ред за разследване на престъпления, извършени от главния прокурор или негов заместник.

Измененията развиват гаранциите по чл. 3, 5, 6 и 13 от Европейската конвенция за правата на човека и подпомагат ефективното изпълнение на процесуалните задължения за разследване при нарушения на защитени от Конвенцията права. Абсолютната забрана за изтезание и нечовешко или унижително отношение не зависи от тежестта на обвинението. Ранният достъп до адвокат съответства на принципа в решението на Голямата камера от 27 ноември 2008 г., жалба № 36391/02, § 63. Необходимостта от относими и достатъчни основания за задържане още при първото съдебно произнасяне е изяснена в решението на Голямата камера от 5 юли 2016 г., жалба № 23755/07, § 102. Предвидените конкретни срокове и забрани са национални законодателни гаранции за практическото осъществяване на тези принципи.

Възобновяването и извънредната отмяна се съгласуват с чл. 4 от Протокол № 7 към Конвенцията. Когато е приложима забраната за повторно преследване, окончателността може

да бъде преодоляна само при допустимите нови или новооткрити обстоятелства или съществен порок, годен да повлияе на изхода. Само различна оценка на вече известни доказателства не е достатъчна. Осигурява се възможност за поправяне на неправомерно осъждане, без неограничено повторно преследване на оправданото лице. Установено престъпление на участник в първоначалния процес не предрешава виновността по първоначалното обвинение. Този подход следва разграниченията в решението на Голямата камера от 8 юли 2019 г., *Mihalache*, жалба № 54012/10, §§ 115 – 126 и 130 – 137: ясни предели на обичайния контрол, окончателност на произнасянето и отделни строги условия за извънредно възобновяване във вреда на лицето.

Настоящият проект и мотивите са предложение по чл. 18 от Закона за нормативните актове. При последващо разработване и внасяне на законопроект компетентните органи извършват приложимата оценка на въздействието, обществените консултации, финансовото обезпечаване и необходимото съгласуване. Посочените гаранции следва да се прилагат съвместно със запазените основни принципи и със специалните процедури на НПК.

Нормативни източници и съдебна практика

1. Наказателно-процесуален кодекс — Министерство на правосъдието.
2. Конституция на Република България — Министерство на правосъдието.
3. Закон за съдебната власт — Министерство на правосъдието.
4. Закон за нормативните актове — Министерство на правосъдието.
5. Закон за правната помощ — Министерство на правосъдието.
6. Европейска конвенция за правата на човека и протоколи — официален текст.
7. Харта на основните права на Европейския съюз.
8. Директива 2012/13/ЕС — право на информация.
9. Директива 2013/48/ЕС — достъп до адвокат.
10. Директива (ЕС) 2016/343 — презумпция за невиновност.
11. Директива (ЕС) 2016/800 — процесуални гаранции за децата.
12. Директива (ЕС) 2016/1919 — правна помощ.
13. Директива 2012/29/ЕС — права на жертвите.
14. Директива (ЕС) 2016/680 — защита на личните данни.
15. Регламент (ЕС) 2017/1939 — Европейска прокуратура.
16. ЕСПЧ, Голяма камера, решение от 27 ноември 2008 г., жалба № 36391/02.
17. ЕСПЧ, Голяма камера, решение от 5 юли 2016 г., жалба № 23755/07.
18. ЕСПЧ — ръководство по чл. 4 от Протокол № 7, актуализирано на 28 февруари 2026 г., §§ 67–77.

Допълнителни източници към проверката от 25 септември 2026 г.:

1. СЕС, RR и JG, C-505/20, решение от 12 май 2022 г.
2. Прокуратура на Република България, съобщение от 5 юли 2023 г. за проверката от 2020 г.
3. Конституционен съд, Решение № 14 от 26 юли 2024 г. по к. д. № 10/2023 г., обн., ДВ, бр. 67 от 9 август 2024 г.
4. Комитет на министрите на Съвета на Европа, 1545-о заседание, решение от 4 декември 2025 г. по групите S.Z. и Kolevi; бележки и решение, публикуван неофициален превод на български език.
5. ЕСПЧ, Голяма камера, *Mihalache*, решение от 8 юли 2019 г., жалба № 54012/10, §§ 115 – 126 и 130 – 137.

Съставител и подател на предложението по чл. 18 ЗНА:

адвокат Мариан Георгиев Иванов

Софийска адвокатска колегия, личен адвокатски № 1800713910

Електронна поща: ivanov.bg.sf@gmail.com

25 септември 2026 г.

Квалифициран електронен подпис: